

NEPCon laikinasis standartas miškų tvarkymo vertinimui Lietuvoje

Pavadinimas: NEPCon laikinasis standartas miškų tvarkymo vertinimui Lietuvoje

Patvirtintas: FM programos vadovo

Įsigalioja nuo: 2014 m. gruodis 12 d.

Kontaktinis asmuo: Mateo Cariño Fraisse

El.p. adresas: mcf@nepcon.net

Apimtis: nacionalinis

Versijos data: 2014 m. gruodis 12 d.

Konsultacinis periodas: VYKSTA

Patvirtinanti organizacija: FSC/ASI

Turinys

1.	Įvadas.....	4
2.	Priešistorė.....	4
3.	Viešas komentavimas.....	4
4.	Regioniniai standartai.....	5
5.	NEPCon standarto struktūra.....	6
6.	Rodikliai smulkiems ir stambiams MT.....	6
7.	Informacija apie standartą.....	7
1 priedas:	FSC terminai ir apibrėžimai.....	29
2 priedas:	Lietuvos nacionalinių ir vietinės reikšmės teisės aktų bei reikalavimų miškų sektoriuje sąrašas.....	34
3 priedas:	Daugiašalių aplinkos apsaugos susitarimų ir TDO konvencijų, kurias Lietuva ratifikavo, sąrašas.....	35
4 priedas:	Oficialiai saugomų rūšių Lietuvoje sąrašas.....	41
5:	Sertifikavimo vertinimo proceso santrauka.....	42

5: Sertifikavimo vertinimo proceso santrauka

1. Įvadas

Pagrindinis NEPCon tikslas yra išskirti gerus miškų valdytojus taikant patikimą, nepriklausomą miškų ūkio veiklos sertifikavimą. NEPCon yra Forest Stewardship Council® akredituota sertifikavimo organizacija. Šių standartų tikslas yra aprūpinti miškų valdytojus, savininkus, miškų pramonės specialistus, mokslininkus, aplinkosaugininkus ir visuomenę informacija apie miškų tvarkymo darbus, kuriuos vertina NEPCon, kad pateiktų sertifikavimo sprendimą pagal Forest Stewardship Council (FSC®) sertifikavimo sistemą. Šie standartai yra pagrindas rengiant laikinuosius NEPCon standartus atskiriems regionams, kuriems nėra patvirtintų FSC standartų. Šiame dokumente išvardinti principai, kriterijai ir rodikliai¹ yra taikytini vertinant visus miškų tvarkymo veiksmus siejamus su medienos gamyba kaip pagrindine (tačiau nebūtinai vienintele) veikla. Šie standartai yra taikomi pasauliniu mastu visiems miškų tipams. Standartas bus peržiūrimas kasmet ir atnaujinamas pagal poreikį siekiant užtikrinti nuolatinį atitikimą patvirtintoms FSC politikoms, standartams, direktyvoms, nurodymams ir rekomendaciniams pranešimams, kurie taikomi interpretuojant FSC principus ir kriterijus.

2. Priešistorė

Miškai gali būti naudojami daugybei skirtingų tikslų ir produktų. Tokia veikla gali būti vykdoma tiek natūraliuose, tiek plantaciniuose miškuose, medienos ir nemedieniniams miško produktams, įskaitant mechanizuotą ir rankinį kirtimą. Šią veiklą gali vykdyti didelė įmonė, vietinė bendruomenė ar savininkų kooperatyvas, be to, galimos ir aukščiau išvardintų variantų kombinacijos. Svarbus klausimas – kaip įvertinti platų miškų valdymo veikos ekologinių, socioekonominių ir miškininkystės poveikių diapazoną aiškiau ir nuosekliu būdu, remiantis mokslinio tyrimo ir praktinės patirties deriniu?

3. Viešas komentavimas

Sertifikavimo procesas turi tiek viešuosius, tiek neskelbiamus aspektus. Sertifikavimo įvertinimai nėra vieši dokumentai, nebent to reikalauja teisės aktai (pvz. kai kuriems viešiesiems miškams) ar yra patvirtinta sertifikuojamo subjekto viešam skelbimui. Tačiau yra trys vieši dokumentai apie kiekvieną MT:

1. Viešas suinteresuotų asmenų konsultacijų dokumentas, kuriuo 45 dienas prieš darbų pradžią paskelbiamas kiekvienas sertifikavimo vertinimas;
2. Naudotas sertifikavimo standartas; ir
3. Vieša sertifikavimo santrauka, pateikianti kiekvieno atskiro miškų sertifikavimo rezultatus.

Viešas suinteresuotų pusių konsultavimosi dokumentas informuoja visuomenę apie vertinimą mažiausiai 45 dienas prieš jam prasidedant. Šis dokumentas paskelbiamas viešai prieš vertinimą ar jau jam

¹ NEPCon laikosi nuostatos neaukojant kokybės sertifikavimo procesą išlaikyti kaip įmanoma paprastesnę ir lengviau prieinamą, kad būtų puoselėjama sertifikavimo vertė kaip šviečiamojo, politinio ir mokomojo įrankio. Praktiškai tai įgyvendiname rašydami kaip įmanoma aiškiau ir naudodami mokslinius terminus tik ten, kur neišvengiama.

prasidėjus. Paprastai dokumentas platinamas jį įteikiant asmeniškai, siunčiant faksu, paštu ar el. paštu ir yra patalpinamas NEPCon svetainėje adresu www.nepcon.net. Atitinkamas NEPCon standartas kiekvienam vertinimui yra taip pat viešai paskelbiamas prieš vertinimą ar jo metu ir yra kiekvieno miško tvarkymo sertifikavimo viešas dokumentas. Vieša sertifikavimo santrauka yra paskutinis vertinimo proceso žingsnis ir yra paskelbiama tik po to, kai tam tikra veikla patvirtinama sertifikavimui. Norėdami gauti viešų konsultacijų proceso dokumentus ar NEPCon laikinąjį miškų tvarkymo standartą, aplankykite mūsų svetainę adresu www.nepcon.net. Norėdami gauti viešas sertifikavimo santraukas, aplankykite FSC sertifikuotų organizacijų svetainę adresu <http://info.fsc.org/>, ar kreipkitės į NEPCon vadovybę, (NEPCon | Guldsmædgade 34, 1. | DK-8000 Aarhus, Danija). **Kviečiame pasidalinti savo teigiamą ar neigiamą nuomonę apie sertifikuotas ar tokiomis tapti ketinančias veiklas, sertifikavimo standartus ar sertifikavimo procedūras.**

Pastaba dėl šio standarto naudojimo

Visi šio standarto aspektai laikomi privalomais, įskaitant apimtį, standarto įsigaliojimo datą, nuorodas, terminus ir apibrėžimus, lenteles bei priedus, nebent nurodyta kitaip.

1. Regioniniai standartai

FSC darbo grupės visame pasaulyje kuria miškų sertifikavimo standartus, skirtus tam tikroms šalims ar regionams. NEPCon remia, padeda ir, kiek įmanoma, dalyvauja šiuose procesuose. Mūsų patirtis rodo, kad regioninių standartų kūrimo procesas yra neišvengiamas. Regioninių standartų kūrimo procesas yra puikus būdas įtraukti visuomenę į svarbias ir plačias diskusijas apie miškų bei žmonių bendruomenių ateitį. Kitaip tariant, į regioninių standartų kūrimo procesą neturi būti žiūrima, kaip vien tik techninį standartų sudarymo procesą, bet kaip į procesą, kuris siekia toliau nei vien nuosekli miško veikla.

Kaip FSC proceso dalis regioniniai standartai yra kuriami regioninės darbo grupės, patikrinami atitinkamoje aplinkoje, peržiūrimi ir patvirtinami regioninis darbo grupės, o tada pateikiami tarptautinei FSC valdybai tvirtinimui. Galutinis rezultatas, jei jis patvirtinamas, yra "FSC akredituotas standartas". Kartą patvirtinus standartą, jis turi būti naudojamas, kaip pagrindinis atskaitos taškas FSC sertifikavimui toje šalyje ar regione visų FSC patvirtintų sertifikavimo organizacijų (pvz. NEPCon). Sertifikuojančios organizacijos gali būti tik griežtesnės nei reikalauja regioninis standartas.

Visose šalyse bei regionuose, kuriems netaikomas FSC patvirtintas miškų valdymo standartas, NEPCon sukurs pritaikytą vietai ar laikiną standartą, kuris bus naudojamas vertinant miškų valdymo veiklą tam tikrame geografiniame regione. Atitinkamai vietai pritaikytas standartas yra kuriamas, naudojant bendruosius NEPCon standartus su tam tikromis sertifikavimo rodiklių modifikacijomis, atsižvelgiant į šalies kontekstą (pvz. teisinius reikalavimus, aplinkosaugos, socialinius bei ekonominius aspektus). Šis standarto projektas bus išverstas į atitinkamos šalies valstybinę kalbą, kurioje vertinamas miško tvarkytojas (MT) yra, ir pateiktas konsultacijoms mažiausiai 45 dienų prieš pradėdant vietoje rinkti faktinę medžiagą pilnam vertinimui. Pagrindiniams suinteresuotiems asmenims medžiaga pateikiama internetu (el. paštu ir patalpinama NEPCon svetainėje), siunčiant paštu ar susitikimų metu.

Veiklai, kuri buvo sertifikuota remiantis ankstesniuoju FSC ar NEPCon standartu, skiriami mažiausiai metai atitikti naujausius FSC patvirtintus regioninius standartus.

NEPCon taip pat naudojo ir kitus šaltinius, kaip pagrindą ir įkvėpimo šaltinį suformuluoti laikino standarto

rodiklius. Žemiau yra pateikiami dokumentai, naudoti ruošiant laikinąjį standartą:

- FSC-STD-01-001 (version 4-0) FSC Principles and Criteria for Forest Stewardship
- FSC-STD-20-002 (version 3-0) Structure, content and local adaptation of certification body generic Forest Stewardship Standards.
- FSC-POL-30-401 FSC certification and ILO conventions.
- FSC-STD-01-003 SLIMF Eligibility Criteria
- Rainforest Alliance Generic Standards for Assessing Forest Management”, Rainforest Alliance, March 2012January 2008
- Rainforest Alliance Global Non Timber Forest Product Certification Addendum, Rainforest Alliance 2012

2.NEPCon standarto struktūra

NEPCon bendrieji standartai tiesiogiai remiasi FSC principais ir kriterijais, skirtais miškų valdymui (**FSC-STD-01-001**) ir apima kiekvieno kriterijaus bendruosius rodiklius iš kurių sudarytas pasaulinis NEPCon standartas. Šie rodikliai yra pagrindas, kuriuo remiantis yra kuriami kiekvienam regionui pritaikyti „NEPCon laikinieji standartai“, naudojami auditorių nustatyti tikrinamo miško tvarkytojo valdymo tvarkos ir poveikio tvarumą.

Standartai yra skirstomi į dešimt principų:

- 1.0 Įstatymų ir FSC principų laikymasis
- 2.0 Nuosavybės ir naudojimo teisė bei atsakomybė
- 3.0 Vietos žmonių teisės
- 4.0 Santykiai su bendruomenėmis ir darbuotojų teisės
- 5.0 Nauda iš miško
- 6.0 Poveikis aplinkai
- 7.0 Miškotvarkos projektas
- 8.0 Stebėsena ir įvertinimas
- 9.0 Ypatingos vertės miškų išsaugojimas
- 10.0 Plantaciniai želdiniai

Standarte kiekvienas FSC principas ir su juo susiję kriterijai pateikiami kartu su NEPCon rodikliais. Visų principų visi kriterijai turi būti įvertinti kiekvieno vertinimo metu, nebent tam tikri principai nėra taikomi (pvz: 10 principas nėra taikomas, jei nėra plantacinių želdinių).

3. Rodikliai smulkiems ir stambiams MT

Kaip reikalauja FSC politika, NEPCon parengė rodiklius tam tikriems kriterijams², kurie yra skirti tam tikros apimties veikloms. Tikslūs kiekybiniai smulkių bei atitinkamai stambių miško tvarkytojų apibrėžimai yra pateikiami regioniniame Laikinajame NEPCon standarte. Tais atvejais, kai NEPCon regioninis standartas yra neparengtas, stambus miško tvarkytojas turėtų valdyti nemažiau 50 000 ha. Regioniniu lygmeniu smulkaus miško tvarkytojo apibrėžimu, kurį nustato pasauliniu mastu FSC (100 ha) ar FSC nacionalinės darbo grupės, yra nustatoma riba smulkiems ir mažu intensyvumu valdomiems miškams (MMITM).

4. Informacija apie standartą

A Apimtis

Šiuo standartu turi būti vadovaujama pagal FSC sertifikuojant miškų tvarkymą Lietuvoje

B Standarto įsigaliojimo data

Šis standartas įsigalioja nuo 2014 m. rugpjūčio 12 d.

C Naudoti šaltiniai

FSC-STD-01-001 v. 4.0 FSC Principles and Criteria for Forest Stewardship

FSC-STD-01-002 (v1-0) FSC Glossary of Terms

D Terminai ir apibrėžimai

Žiūrėkite A priedą (žodynėlis).

Sutrumpinimai:

MT: Miško tvarkytojas

FSC: Forest Stewardship Council

2 Kriterijai 6.1, 6.2, 6.4, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 8.5. 9.1, 10.5 ir 10.8.

YVM: Ypatingos vertės miškai

MMITM: Maži ir/ar mažu intensyvumu tvarkomi miškai

NEPCon laikinasis standartas vertinant miškų tvarkymo veiklą Lietuvoje

PRINCIPAS 1. ĮSTATYMŲ IR FSC PRINCIPŲ LAIKYMASIS	
Miškų ūkio veikla turi būti vykdoma vadovaujantis visais šalies įstatymais, tarptautiniais susitarimais bei sutartimis, kurias ta šalis pasirašiusi, bei turi atitikti visus FSC principus ir kriterijus.	
Kriterijai	Rodikliai
1.1. Miško ūkis turi gerbti visus nacionalinius ir vietinio lygmens teisės aktus bei valstybinės administracinės sistemos reikalavimus.	1.1.1. MTV darbuotojai turi būti informuojami ir žinoti apie atitinkamus teisinius reikalavimus bei su jais susijusią atsakomybę. 1.1.2. <u>Stambūs MTV</u>: Centriniam biure MTV darbuotojams turi būti prieinami darbai reikalingi teisės aktai. 1.1.3. Nustatytas teisės aktų ir valstybinės administracinės sistemos reikalavimų nesilaikymas turi būti registruojamas. 1.1.4. Teisės aktų reikalavimų nesilaikymo atvejais turi būti įgyvendinamos atitinkamos priemonės. 1.1.5. MTV turi laikytis visų nacionalinių ir vietinio lygmens teisės aktų bei valstybinės administracinės sistemos reikalavimų, tame tarpe susijusių su aplinka, darbu bei miškų ūkio veikla.
1.2. Turi būti mokami visi privalomi mokesčiai.	1.2.1. MTV turi žinoti apie visus taikomas jam mokesčius, rinkliavas. 1.2.2. Turi egzistuoti įrodymai apie visų taikomų mokesčių sumokėjimą laiku. 1.2.3. Esant taikomų mokesčių mokėjimo neatitikimams, MTV turi kaupti visus su šiais neatitikimais ir jų sprendimu susijusius dokumentus.
1.3. Tarptautinius susitarimus, pavyzdžiui, CITES, ILO konvencijas, ITTA ir Biologinės įvairovės konvencijas, pasirašiusios šalys turi gerbti visų šių tarptautinių susitarimų reikalavimus.	1.3.1. <u>Stambūs MTV</u>: MTV turi žinoti ir gerbti taikomas tarptautines konvencijas. 1.3.2. Darbai miške negali būti įdarbinami 14 metų nesulaukę asmenys. 1.3.3. 18 metų nesulaukusiems MTV darbuotojams neleidžiama dirbti darbo, turinčio padidintą profesinę

	riziką. <i>Pastaba: Taikytinų tarptautinių konvencijų reikalavimai yra įtraukti į Lietuvos teisės aktus, o taip pat į kitas šio standarto dalis.</i>
1.4. Sertifikuojant atsirandantys prieštaravimai tarp įstatymų ir kitų teisės aktų bei FSC principų ir kriterijų kiekvienu atskiru atveju turi būti nagrinėjami tarp atliekančių sertifikavimą bei suinteresuotų subjektų.	1.4.1. MTV turi raštu registruoti išaiškėjusius šio standarto ir nacionalinių teisės aktų prieštaravimus. 1.4.2. Sertifikuojant išaiškėję prieštaravimai tarp nacionalinių teisės aktų bei FSC principų, kriterijų ir šio standarto rodiklių kiekvienu atskiru atveju turi būti nagrinėjami kartu su atitinkamomis institucijomis (įskaitant vietos FSC atstovus ar sertifikavimą atliekančius subjektus).
1.5. Miškų plotai, kuriuose vykdoma ūkinė veikla, turi būti apsaugoti nuo neteisėtų kirtimų, statybų ir kitos neteisėtos veiklos.	1.5.1. <u>Stambūs MTV</u>: MTV turi įdiegti dokumentais pagrįstą neteisėtų miško kirtimų, statybų ir kitos neteisėtos veiklos stebėsenos bei prevencijos sistemą. 1.5.2. MTV turi imtis adekvačių ir teisėtų neteisėtos veiklos užkardymo prevencinių priemonių, siekiant užkirsti kelią neteisėtam miško arba gamtinių išteklių (medžioklės, uogavimo, grybavimo) naudojimui. 1.5.3. Apie neteisėtus miško kirtimus, statybas ir kitą neteisėtą veiklą miške turi būti pranešama atsakingoms institucijoms.
1.6. Miško ūkio specialistai turi parodyti ilgalaikį įsipareigojimą laikytis FSC principų ir kriterijų.	1.6.1. <u>Stambūs MTV</u>: MTV turi išreikšti viešai prieinamą ilgalaikį įsipareigojimą laikytis FSC principų bei kriterijų sertifikuotoje teritorijoje. 1.6.2. MTV turi turėti informacijos apie į sertifikato apimtį neįtrauktas teritorijas, kuriose MTV turi veiklos įsipareigojimų. 1.6.3. Teritorijose, neįtrauktose į sertifikato apimtį, MTV, pagal FSC dalinio sertifikavimo politiką, negali vykdyti veiklos, akivaizdžiai prieštaraujančios FSC principams ir kriterijams. 1.6.4. MTV turi užtikrinti, kad darbuotojai žinotų šio standarto reikalavimus ir juos taikytų darbe. 1.6.5. Rangovinės organizacijos turi būti informuotos apie FSC reikalavimus. MTV turi kontroliuoti ir užtikrinti šių reikalavimų vykdymą.
PRINCIPAS 2. NUOSAVYBĖS IR NAUDOJIMO TEISĖ BEI ATSAKOMYBĖ	
Ilgalaikė žemės ir miško išteklių nuosavybės ir naudojimo teisė turi būti griežtai apibrėžta, įforminta dokumentais ir juridškai įteisinta.	
Kriterijai	Rodikliai
2.1. Turi būti aiškiai nustatyta ilgalaikio miško naudojimo teisė (pavyzdžiui,	2.1.1. MTV turi turėti dokumentus, įrodančius miško ploto nuosavybės ar valdymo ilgalaikį teisėtumą.

valdos priklausomybė, teisė naudotis valda ar nuomos sutartis).	2.1.2. Valdos ribos turi būti aiškos ir pažymėtos natūroje arba kitaip aiškiai apibrėžtos (pvz., seka gamtines ribas).
2.2. Vietinės bendruomenės, turinčios juridines ar paprotines valdymo bei naudojimo teises, privalo kontroliuoti miško darbus tiek, kiek tai būtina, siekiant apsaugoti jų teisę išlaikyti miško išteklių ar darbų kontrolę, išskyrus tuos atvejus, kai šios bendruomenės laisva valia ir viešai kontrolę perduoda kitiems naudotojams.	2.2.1. MTV turi užtikrinti vietinėms bendruomenėms galimybę miške savo poreikiams naudotis nemedieniniais miško produktais, pvz., grybauti, uogauti, rinkti vaistinius augalus, bitininkauti, taip pat poilsiauti. 2.2.2. <u>Stambūs MTV</u>: Gyventojams turėtų būti suteikiama galimybė nusipirkti medienos savo poreikiams. 2.2.3. <u>Stambūs MTV</u>: Jei miško naudojimas ar naudojimo apribojimai daro neigiamą įtaką vietos bendruomenių etnokultūrinei gyvensenai ir ekonominiam gyvybingumui, tai jie turi būti peržiūrimi ir nagrinėjami kartu su suinteresuotomis šalimis. 2.2.4. MTV negali taikyti vietinėms bendruomenėms apribojimų, susijusių su jų juridinėmis ir paprotinėmis teisėmis, nebent šiems apribojimams taikyti yra gautas vietinių bendruomenių sutikimas arba tokius apribojimus įpareigoja nacionaliniai teisės aktai.
2.3. Turi būti sukurtos atitinkamos procedūros ginčams dėl nuosavybės ir naudojimo teisių spręsti. Sertifikavimo metu kruopščiai atsižvelgiama į visas ginčų aplinkybes ir svarbą. Dėl didelės reikšmės ginčų, į kuriuos įtraukta visa eilė suinteresuotų subjektų, paprastai sertifikavimo procesas yra sustabdomas.	2.3.1. MTV ginčams dėl nuosavybės ir naudojimo teisių spręsti turi naudoti nuosekliai taikomas procedūras, kurios gerbtų visas ginčo puses. 2.3.2. MTV neturėtų būti įtraukta į reikšmingus ar didelės apimties ginčus, apimančius ženklų kiekį suinteresuotų subjektų. 2.3.3. Ženklus progresas turi lydėti MTV sprendžiant esminius ginčus dėl nuosavybės ir naudojimo teisių.
PRINCIPAS 3. VIETOS ŽMONIŲ TEISĖS	
Turi būti pripažinta ir gerbiama vietos žmonių teisė turėti, naudoti ir valdyti savo žemę, teritoriją ir išteklius.	
Kriterijai	Rodikliai
3.1. Vietiniai žmonės jų žemėje ir teritorijoje turi kontroliuoti miško ūkio darbus, išskyrus tuos atvejus, kai jie laisva valia ir viešai šią kontrolę perduoda kitiems naudotojams.	Kriterijus laikomas netaikytinu, kadangi lietuviai yra vietinė tauta savo žemėje.
3.2. Miško ūkis tiesiogiai ar netiesiogiai negali kelti pavojaus ar mažinti miško išteklių ar vietinių žmonių teisių į šiuos išteklius.	Kriterijus laikomas netaikytinu, kadangi lietuviai yra vietinė tauta savo žemėje.
3.3. Objektai, turintys ypatingą kultūrinę, ekologinę, ekonominę ar religinę vertę vietiniams žmonėms, turi būti aiškiai išskirti, bendradarbiaujant su tais žmonėmis, bei pripažinti ir saugomi	Kriterijus laikomas netaikytinu, kadangi lietuviai yra vietinė tauta savo žemėje.

miško ūkio specialistų.	
3.4. Vietiniams žmonėms turi būti atlyginama už jų tradicinių žinių taikymą, naudojant tam tikras miško išteklių rūšis ar taikant miško ūkio darbams tradicines miško ūkio sistemas. Šis atlyginimas turi būti laisva valia aptartas ir įformintas prieš miško ūkio darbų pradžią.	Kriterijus laikomas netaikytinu, kadangi lietuviai yra vietinė tauta savo žemėje.
PRINCIPAS 4. SANTYKIAI SU BENDRUOMENĖMIS IR DARBUOTOJŲ TEISĖS	
Miškų ūkis turi išsaugoti arba gerinti miško darbuotojų ir vietos bendruomenių ilgalaikę socialinę ir ekonominę gerovę.	
Kriterijai	Rodikliai
4.1. Bendruomenių, esančių viduje ar šalia miško ūkio darbų vietos, nariai turi turėti teisę būti įdarbinti, apmokyti bei gauti kitas paslaugas.	4.1.1. Bendruomenių nariams ir vietos gyventojams turi būti sudarytos lygios galimybės dalyvauti miškų tvarkymo veikloje: būti įdarbintiems, apmokintiems ar atlikti kitas paslaugas. 4.1.2. MTV visiems darbuotojams turi suteikti pastovų darbinį užimtumą bei profesinį tobulėjimą. 4.1.3. MTV darbuotojai neturi būti diskriminuojami juos priimant į darbą, paaukštinant pareigose, atleidžiant iš darbo, apmokant už darbą bei suteikiant socialines garantijas.
4.2. Miško ūkis neturi pažeisti darbuotojų ir jų šeimų sveikatą ir saugumą reglamentuojančių teisės aktų.	4.2.1. MTV darbuotojai, įskaitant rangovus, turi būti susipažinę su darbo saugos, trukmės ir režimo reikalavimais ir jų laikytis darbo metu. 4.2.2. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: Darbo vietose motopjūklininkai (MTV ir rangovinių įmonių darbuotojai) turi naudoti tinkamas asmenines apsaugos priemones, įskaitant apsauginius šalmus ir ausines, signalinius kostiumus, batus su pirštus saugančiu metaliniu ar plastmasiniu galu, pjovimui atsparias kelnės, pirmosios medicininės pagalbos rinkinį, mobilią ryšio priemonę. 4.2.3. Kiekvienas MTV ir rangovinių įmonių darbuotojas besilankantis kertamoje biržėje turi dėvėti apsauginį šalmą ir aiškiai matomus rūbus. 4.2.4. Pjūklai turi būti techniškai tvarkingi, apsauginis stabdis veikiantis. 4.2.5. MTV darbuotojai dirbantys pavojingus darbus, tokius kaip vėjavartų tvarkymas, didelių medžių kirtimas ir lipimas į medžius, negali dirbti po vieną. 4.2.6. MTV darbuotojai turi būti apmokyti, kaip elgtis pavojingų įvykių atvejais, tokių kaip nelaimingas atsitikimas, gaisras, stiprus vėjas, kirtimo metu įstrigę medžiai, degalų ar tepalų išsiliejimas ir kt. 4.2.7. Miške dirbanti MTV ir rangovų technika turi būti

	pritaikyta darbui miške, įskaitant saugumo įrangą. 4.2.8. MTV turėtų vykdyti reguliarius patikrinimus ir ilgalaikį stebėjimą, užtikrinantį nuolatinį visų darbų saugos reikalavimų laikymąsi darbo vietoje. 4.2.9. Keliuose į kertamas biržes turi būti pastatomi įspėjamieji ženklai. 4.2.10. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: MTV turi registruoti nelaimingus atsitikimus (įskaitant MTV teritorijoje dirbančių rangovų įmones) ir priimti dokumentuotas priemones dėl rizikos mažinimo. 4.2.11. <u>Stambūs MTV</u>: MTV turi turėti rašytines darbų saugos procedūras, numatančias atsakingų asmenų pareigas, prevencines priemones ir darbų saugos kontrolės sistemą. 4.2.12. Darbuotojai nakvojantys miške turėtų naudotis tinkamomis miego, higieninių reikmių tenkinimo sąlygomis, turėti pakankamą kiekį švaraus vandens. 4.2.13. 4.2. kriterijaus rodikliai susiję su asmens sveikata ir saugumu taip pat taikomi darbuotojų šeimų nariams, jei jie yra MTV vykdomų darbų zonoje.
4.3. Kaip nustatyta Tarptautinės darbo organizacijos (ILO) 87 ir 98 konvencijose, darbuotojams turi būti garantuota teisė organizuotis ir laisvanoriškai tartis su savo darbdaviais.	4.3.1. Visi MTV darbuotojai turi turėti galimybę kurti profsąjungas ir stoti į jas pagal savo pasirinkimą, be bauginimų ir represijų grėsmės. 4.3.2. Kolektyvinės derybos su profesinių sąjungų atstovais turi būti vykdomos sąžiningai, dedant pastangas susitarimui pasiekti. 4.3.3. Klausimai susiję su MTV darbuotojais ir jų teisėmis turi būti sprendžiami per socialinį dialogą.
4.4. Planuojant ir vykdamt miško ūkinę veiklą, turi būti įtraukiami ir socialinio poveikio analizės rezultatai. Reikalinga nuolatinė konsultacija su žmonėmis ir grupėmis, kuriuos tiesiogiai veikia miško ūkio darbai.	4.4.1. Visos suinteresuotos pusės turi turėti galimybę gauti informaciją apie planuojamą ir vykdomą ūkinę veiklą. 4.4.2. <u>Stambūs MTV</u>: MTV turi turėti ir reguliariai atnaujinti suinteresuotų pusių, kurioms teikiama informacija apie planuojamą veiklą bei su kuriomis reikalui esant konsultuojamasi, sąrašą <i>su kontaktine informacija</i>. 4.4.3. <u>Stambūs MTV</u>: MTV ūkinės veiklos planavimo metu turi konsultuotis su žmonėmis ir bendruomenėmis, kuriems vykdoma ūkinė veikla turės tiesioginį poveikį. 4.4.4. Nauji miškotvarkos projektai turi būti paskelbti konsultavimuisi ne vėliau kaip 20 darbo dienų iki viešo jų svarstymo. 4.4.5. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: MTV ūkinės veiklos planavimo ir vykdymo metu turi įvertinti galimybes atsižvelgti į vietinių bendruomenių reakciją ar pateiktus pasiūlymus. 4.4.6. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: Vietinėms bendruomenėms ypatingos ekonominės, ekologinės, kultūrinės ar religinės vertės teritorijos turi būti identifikuotos bei dokumentuotos ir į

	šias vertybes turi būti atsižvelgiama tvarkant miškus.
4.5. Turi būti sukurtos atitinkamos procedūros skundų analizavimui ir numatomos kompensacijos už juridinėms ar naudotojų teisėms, nuosavybei, ištekliams ar vietinių žmonių gyvenvietėms padarytą žalą išmokėjimui. Reikia imtis atitinkamų priemonių, kad tokių nuostolių būtų išvengta.	4.5.1. MTV turi dėti visas deramas pastangas siekdama išvengti nuostolių bei žalos vietiniams gyventojams, o taip pat spręsdama nusiskundimus, susijusius su jų juridinėmis teisėmis, nuostolių kompensavimu bei patirtu neigiamu miškų tvarkymo veiklos poveikiu. 4.5.2. Miškų ūkio veiklos metu padaryta žala vietinių bendruomenių, fizinių arba juridinių asmenų turtui turi būti kompensuojama.
PRINCIPAS 5. NAUDA IŠ MIŠKO	
Miškų ūkio veikla turi skatinti efektyvų daugiatislį miško naudojimą, siekiant užtikrinti ekonominį gyvybingumą ir platų aplinkosauginių bei socialinių funkcijų spektrą.	
Kriterijai	Rodikliai
5.1. Miško ūkis turi siekti ekonominio gyvybingumo, visiškai apimdamas aplinkosaugines, socialines ir gamybinės produkcijos sąnaudas bei užtikrindamas reikalingas investicijas ekologiniam miško produktyvumui palaikyti.	5.1.1. MTV turi turėti finansinį planą, kuriame būtų detalizuojamos išlaidos miškų tvarkymui, apsaugai bei atkūrimui. Finansiniame plane turi būti numatytos ekologinės bei socialinės veiklos sąnaudos ir miško išteklių atkūrimo ir gausinimo veiklos sąnaudos. 5.1.2. Tuo atveju, jei aplinkosauginiai apribojimai kelia rimtą grėsmę MTV ekonominiam gyvybingumui, diskusijų tarp atitinkamų šalių būdu turėtų būti surastas priimtinausias sprendimas. 5.1.3. <u>Stambūs MTV</u>: Vertinant MTV ekonominį gyvybingumą, turi būti atsižvelgta į nenukirsto miško vertę, išlaidas miškų atkūrimui, tvarkymui, apsaugai, aplinkosauginių apribojimų kaštus, išlaidas ekologiniams ir socialiniams poreikiams.
5.2. Miško ūkio veikla ir marketingas turi skatinti įvairių miško produktų optimalų naudojimą ir vietinį perdirbimą.	5.2.1. Miško tvarkymas turi palaikyti optimalų miško išteklių naudojimą (mediena, medžioklė, poilsis miške, nemedieniniai miško produktai, kt.). 5.2.2. Perspektyvūs, nepasiekę brandos amžiaus, ekonomiškai vertingų kietųjų lapuočių medžių rūšių medžiai, esantys medyno sudėtyje, kirtimų metu turėtų būti palikti nekirsti iki subręsus.
5.3. Miško ūkis turi iki minimumo sumažinti su miško kirtimu ir vietiniu medienos perdirbimu susijusių medienos atliekų kiekį bei išvengti neigiamo poveikio kitiems miško ištekliams.	5.3.1. Turi būti taikomos tokios miško kirtimo technologijos, kuriomis nebūtų gadinama gaminama medienos produkcija bei pažeidžiami miške liekantys medžiai, arba ši žala būtų minimali. 5.3.2. Kirtimo atliekų kiekis miško kirtimo, perdirbimo ir ištraukimo metu turi būti kiek įmanoma mažesnis. 5.3.3. Išdėstant valksmus biržėje turi būti atsižvelgiama į vietines reljefo bei gamtines sąlygas ir medynų struktūrą.
5.4. Miško ūkis turi siekti stiprinti ir plėtoti vietinę ekonomiką, išvengiant	5.4.1. MTV miško produktų gamyba turi atsižvelgti į Lietuvos medienos apdirbimo pramonės ir kitų medienos pirkėjų

priklausomybės nuo vieno miškų produkto.	poreikius. 5.4.2. Jeigu įmanoma, MTV turi palaikyti įvairiapusę vietinės miško apdirbimo pramonės kuriamą pridėtinę vertę.
5.5. Miško ūkio veikla turi atsižvelgti, palaikyti ir, kur įmanoma, gerinti miško funkcijų ir išteklių, pavyzdžiui, vandenų apsaugos ir žuvininkystės, būklę ir kokybę.	5.5.1. <u>Stambūs MTV</u> : MTV arba vidinės miškotvarkos projektas turi raštu įvertinti miškų tvarkymo veiklos poveikį kitoms miško funkcijoms ir ištekliams (vandenų apsaugai ir žuvininkystei), kitai miškų teikiamai naudai, susijusiai su laisvalaikio miške, ne medienos produktais (medžiokle, grybais, uogomis), miškuose esančiomis kultūrinėmis ir biologinėms vertybėms. 5.5.2. <u>Stambūs MTV</u> : Negatyvus poveikis, nustatytas pagal 5.5.1 punktą, turėtų būti įmanomai sumažintas. 5.5.3. Planuojant miško ūkinius darbus MTV turi atsižvelgti į teritorijas, svarbias vandenų apsaugai ir žuvininkystei, grybavimui, uogavimui, medžioklei ir rekreacijai.
5.6. Miško produktų naudojimo apimtys negali viršyti lygio, kuris gali būti išlaikomas nuolatos.	5.6.1. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u> : Metinė miško kirtimų norma pagal plotą ir/ar tūrį turi būti nustatoma vadovaujantis tausojančiais ir dokumentuotais medienos prieaugio ir atsargų skaičiavimais. 5.6.2. <u>MMITM</u> : Turi būti laikomasi medynų minimalaus pagrindinių kirtimų amžiaus. 5.6.3. Miško kirtimai turi būti griežtai apskaitomi dokumentuose, kuriuose turi būti pateikta informacija apie miško kirtimo vietą, medžių rūšis, kiekius, sortimentus, datą ir terminus. 5.6.4. MTV turi registruoti dokumentuose verslinį nemedieninių miško produktų (NMMP), tokių kaip sėklos, kalėdinės eglutės, žaliava puokštėms, vainikams, gyvūnija, naudojimą. 5.6.5. <u>Stambūs MTV</u> : turėtų dalyvauti medžioklės limitų nustatymo procese. 5.6.6. Verslinis NMMP naudojimas neturi viršyti kiekių, garantuojančių darnų naudojimą užtikrinančio lygio. 5.6.7. Biržių ribos turi būti aiškiai pažymėtos arba aiškiai atskiriamos. 5.6.8. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u> : Bendras pribrežtančių ir brandžių medynų plotų santykis su bendru miško plotu neturėtų būti mažesnis kaip 20 procentų. Jeigu šis santykis mažesnis, reikalinga ilgalaikė strategija situacijos pagerinimui.
PRINCIPAS 6. POVEIKIS APLINKAI	
Miškų ūkis turi išsaugoti biologinę įvairovę ir su ja susijusias vertybes, vandens išteklius, dirvožemį, unikalias ir lengvai pažeidžiamas ekosistemas bei kraštovaizdį, išlaikyti miško ekologines funkcijas bei miškų vientisumą.	
Kriterijai	Rodikliai

6.1. Poveikis aplinkai turi būti įvertintas, atsižvelgiant į miško ūkio darbų apimtį, intensyvumą ir išteklių unikalumą, bei atitinkamai integruotas į miško ūkio sistemas. Įvertinimas turi apimti tiek kraštovaizdžio problemas, tiek miško kirtimo bei medienos perdirbimo vietoje poveikį. Poveikis aplinkai turi būti įvertintas prieš neigiamą poveikį sukeliančių darbų pradžią.	6.1.1. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: Miškų tvarkymo schemas ir vidinės miškotvarkos projekto rengimo metu MTV turi sudaryti sąlygas projektuotojams ir reikalauti, kad būtų atliktas poveikio aplinkai vertinimas, numatantis atitinkamas neigiamo poveikio sušvelninimo priemones. 6.1.2. Priemonių, sumažinančių neigiamą poveikį aplinkai, turi būti laikomasi dirbant miške, pvz., drėgnose vietovėse dirbama siekiant nepakenkti dirvožemiui, jautrioje paukščių buveinėse nevykdoma ūkinė veikla paukščių perėjimo laikotarpiu. Šios priemonės gali būti netaikomos vykdant Valstybinės miškų tarnybos rekomenduotas miško sanitarinės apsaugos priemones, kai kyla masinio miško kenkėjų ar ligų dauginimosi židinių susidarymo pavojus, jie susidaro arba išplinta. 6.1.3. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: MTV turi turėti parengtas rašytines poveikio aplinkai vertinimo procedūras ir jomis vadovautis, atliekant poveikio aplinkai vertinimą prieš pradedant įgyvendinti didelius projektus, tokius kaip kelių tiesimas ar sausinimo sistemų įrengimas ar šių objektų rekonstravimas. 6.1.4. <u>MMITM</u>: Prieš kelių tiesimo ir rekonstravimo, sausinimo sistemų įrengimo ir rekonstravimo darbus MTV privalo nustatyti galimą neigiamą poveikį aplinkai ir imtis priemonių jam išvengti. 6.1.5. Medienos apdirbimo įrangos, pvz., kilnojamosios lentpjūvės, naudojimo miške poveikis turi būti įvertintas ir kontroliuojamas (pvz., atliekos, statiniai ir t.t.). 6.1.6. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: Vykdam kompleksinę miškų ūkio veiklą turėtų būti atsižvelgta į miškų tvarkymo poveikį kraštovaizdžio lygmeniui (t.y. kaupiamąjį miško ūkinių darbų poveikį MTV teritorijoje ir greta jos, pvz. įveisiant naujus miškus, kreipiamas dėmesys į bendrą atvirų vietovių išsidėstymą ir plotą miškų tvarkymo vietoje, taip pat, planuojant plynus kirtimus siekiama išvengti didelės jų koncentracijos viename miško masyve ir pan.).
6.2. Turi būti siekiama išsaugoti retas, nykstančias ir kitas saugomas rūšis bei jų buveines (pvz., lizdavietes bei maitinimosi plotus). Atsižvelgiant į miško ūkio darbų apimtį ir intensyvumą bei išteklių unikalumą, turi būti įsteigtos apsauginės zonos ir saugomos teritorijos. Medžioklė, žvejyba ir įvairių miško produktų naudojimas turi būti kontroliuojami.	6.2.1. <u>Stambūs MTV</u>: MTV turi turėti aktualų savo miškuose identifikuotų retų ir saugomų rūšių, taip pat gamtinių buveinių sąrašą bei imtis priemonių jų išsaugojimui. 6.2.2. <u>MMITM ir vidutiniai MTV</u>: MTV turėtų žinoti ir saugoti oficialiai registruotas saugomas rūšis ir gamtines buveines. 6.2.3. Saugomos teritorijos ir jų apsaugos zonos turi būti pažymėtos medynų planuose ir, esant reikalui, natūroje. 6.2.4. Veikla saugomose teritorijose ir greta jų turi būti vykdoma taip, kad saugomos vertybės nebūtų žalojamos ar joms keliamas pavojus.

	6.2.5. <u>Stambūs MTV</u> : Bendradarbiaujant su įgaliotomis institucijomis turi būti imamosi atitinkamų priemonių, siekiant užkirsti kelią neteisėtam miško išteklių naudojimui.
6.3. Ekologinės funkcijos ir vertybės turi būti išsaugotos, sustiprintos ar atkurtos, įskaitant: a) miškų atsiželdinimą ir sukcesiją, b) genetinę, rūšinę ir ekosistemų įvairovę, c) gamtos ciklus, kurie veikia miško ekosistemų produktyvumą.	6.3.1. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: Turi būti dedamos pastangos padidinti vietinių kietųjų lapuočių dalį, atsižvelgiant į augaviečių sąlygas (a,b). 6.3.2. <u>MMITM</u>: Turi būti dedamos pastangos išlaikyti vietinių kietųjų lapuočių dalį (a,b). 6.3.3. Turėtų būti teikiama pirmenybė miško žėlimui ir vietinės kilmės medžių rūšims (a, b, c). 6.3.4. Miško kirtimų veikla turi būti palanki mišrių medynų formavimuisi. (a, b, c). 6.3.5. Miškų plotai nepaveikti esamų sausinimo sistemų neturi būti sausinami, išskyrus atvejus kai tiesiami nauji keliai. 6.3.6. Jei želdinimui ruošiant dirvą įrengiamos specialios drenavimo vagos (tik L ir U hidrotopų augavietėse), jų gylis turi būti ne didesnis nei 70 cm. 6.3.7. Drevėti medžiai, medžiai su uoksais ir su stambiais lizdais turi būti saugomi. 6.3.8. Biologiškai vertinga įvairių suirimo stadijų negyva mediena (stuobriai, sausuočiai, virtuoliai, gulinti mediena) turi būti saugoma natūralioje būklėje, atsižvelgiant į darbų saugos reikalavimus, į saugumą šalia judrių kelių ir rekreacinėse vietose, į ligų ir (ar) kenkėjų židinių susidarymo riziką. Bendras paliekamas biologiškai vertingos stambios negyvos medienos kiekis turėtų sudaryti bent 5% nuo iškertamo likvidinio tūrio. Kirtimo metu susidarančios miško kirtimo atliekos gali būti pašalinamos ūkiniais tikslais. 6.3.9. Pagrindiniuose kirtimuose (įskaitant plynuosius, atrankinius bei atvejinius) turi būti paliekama bent 10 vnt./ha biologinės įvairovės požūrių vertingų gyvų medžių (7 medžiai kietųjų lapuočių atveju), kurie paliekami iki visiško suirimo. Medžiai turi būti atrenkami prieš vykdant kirtimus. 6.3.10. Biologinės įvairovės medžiai parenkami iš visos rūšių įvairovės, biologiniu požūriu vertingiausių (dažniausiai vieni iš seniausių bei storiausių) ir vėjui atsparių medžių. Drevėti medžiai ir medžiai su uoksais ir stambiais lizdais gali būti laikomi biologinės įvairovės medžiais (6.3 b). 6.3.11. Biologinės įvairovės medžių išdėstymas plynose kirtavietėse turėtų būti palankus jų ilgam išlikimui ir naudingas nykstančioms bei retoms biologinės įvairovės požūrių rūšims.
6.4. Pavyzdiniai (tipiniai) kraštovaizdyje egzistuojančių ekosistemų plotai, atsižvelgiant į miško ūkio darbų apimtį	6.4.1. <u>Stambūs MTV</u> : MTV turi palikti natūraliai miško sukcesijai identifikuojamų ekosistemų pavyzdinius plotus jų natūralioje būklėje. Jų plotas turi sudaryti bent 5% viso miško

ir intensyvumą bei veikiamų išteklių unikalumą, turi būti užfiksuoti žemėlapiuose ir išsaugoti savo natūraliame būvyje.	ploto. MTV teritorijoje esantys arba besiribojantys rezervatinių medynų plotai gali būti įtraukti į 5% skaičiavimą. 6.4.2. <u>Stambūs MTV</u>: Jei tas pats miško savininkas turi daugiau nei vieną FSC sertifikuotą MTV, tuomet kai kuriuose MTV gali būti išskirta mažiau nei 5% teritorijos (žr. 6.4.1) tol, kol to pačio savininko visi MTV kartu paėmus išpildo 6.4.1 rodiklio reikalavimą. Atrinktos teritorijos gali būti pasiskirsčiusios nevienodai, siekiant užtikrinti, kad atrenkamos tik pačios vertingiausios ir reprezentatyviausios sertifikuotų miškų teritorijos. 6.4.3. <u>Stambūs MTV</u>: Saugomi plotai minimi 6.4.1. punkte turi būti atrinkti pagal identifikuotas ekologines vertybes, nustatytas konsultuojantis su suinteresuotomis šalimis, įskaitant nevyriausybinės aplinkosaugines organizacijas. 6.4.4. Saugomi plotai, minimi 6.4.1. punkte, ar jų ribos, gali būti keičiami atlikus derinimo procedūras su suinteresuotomis šalimis, įskaitant nevyriausybinės aplinkosaugines organizacijas. Vykdamas ūkinius darbus greta saugomų plotų ir esant neaiškioms riboms natūroje prieš darbų pradžią jos turėtų būti pažymėtos. 6.4.5. <u>MMITM ir vidutiniai MTV</u>: MTV turi saugoti visus egzistuojančių ir/ar nykstančių ekosistemų pavyzdinius plotus jų natūralioje būklėje. 6.4.6 6.4.1. rodiklyje nurodytuose plotuose neturi būti vykdoma medienos ruošą. Šiuose plotuose yra galimi tvarkymo darbai, siekiant pagerinti ypač vertingų buveinių ar rūšių būklę, jei tai rekomenduojama saugomos teritorijos tvarkymą reglamentuojančiuose dokumentuose ar esant teigiamoms mokslininkų, ar aplinkosauginių organizacijų rekomendacijoms. 6.4.7. Egzistuojančios sausinimo sistemos saugomose teritorijose turi būti prižiūrimos ir tvarkomos taip, kad nepablogintų saugomų objektų palankios apsaugos būklės.
6.5. Nurodymai, kaip kovoti prieš eroziją, sumažinti miškui daromą žalą kirtimų metu, tiesiant kelius ir atliekant kitus darbus, o taip pat apsaugoti vandens išteklius, turi būti įteisinti ir įgyvendinami.	6.5.1. MTV turi žinoti apie augavietes, kuriose galima vykdyti medienos ruošą žiemą, pavasarį, vasarą ir rudenį, siekiant išvengti dirvos pažeidimų. 6.5.2 Turi būti dedamos pastangos siekiant išvengti intensyvaus miško paklotės ar dirvos pažeidimo ūkinės veiklos miške metu. Medienos ruošos darbų metu turi būti imamasi priemonių iki minimumo sumažinti dirvožemio pažeidimą (pvz., suslėgimas, miško paklotės ardymas, dirvos horizontų sumaišymas ir kt.) bei eroziją. Kelmų rovimas, kaip ūkinė veikla, negalimas, išskyrus plantaciniuose želdiniuose. 6.5.3. Raštiški nurodymai MTV darbuotojams turi apimti techninę valksmų bei medienos ištraukimo koridorių specifikaciją (išdėstymas, plotis, tankumas), medžių vertimą, apsaugines zonas ir kelių išdėstymą, taip pat biologinės

	įvairovės ir negyvos medienos apsaugą. 6.5.4. Kelių tvarkymo medžiagos ar bet kokios veiklos atliekos (pvz., akmenys, gruntas, krūmynai) negali būti verčiamos į vandens tėkmės vagas. 6.5.5. Plynųjų kirtimų metu turi būti paliekamos apsauginės juostos, užtikrinančios miško ekosistemų ir mikroklimato stabilumą greta vandens telkinių ir atvirų vietovių.
6.6. Miško ūkio subjektai turi skatinti aplinkai palankių necheminių kovos su kenkėjais priemonių sukūrimą ir taikymą bei siekti, kad būtų vengiama cheminių pesticidų naudojimo. Turi būti uždrausti Pasaulio sveikatos organizacijos 1A ir 1B tipo bei chloruoti hidrokarbonatų pesticidai; pesticidai, kurie yra nuodingi ir išlieka biologiškai aktyvūs bei kaupiasi maisto grandinėje; taip pat kiti pesticidai, kurie yra uždrausti tarptautinių organizacijų. Jeigu chemikalai yra vartojami, siekiant sumažinti pavojų sveikatai ir aplinkai, turi būti naudojamos atitinkamos apsaugos priemonės bei apmokomi darbuotojai.	6.6.1. Turi būti dedamos pastangos išvengti chemikalų naudojimo miškuose. Padidėjusio chemikalų poreikio priežastys turi būti išanalizuotos ir pagrįstos prieš pradedant juos naudoti. 6.6.2. Visi chemikalų panaudojimo atvejai turi būti registruojami, įtraukiant informaciją apie chemikalo pavadinimą, tikslą, vietą, datą ir kiekį. 6.6.3. Chemikalai turi būti laikomi ir naudojami laikantis saugumo priemonių ir nustatytų reikalavimų. 6.6.4. MTV darbuotojai atsakingi už chemikalų naudojimą turi žinoti, kaip elgtis pavojingų atsitikimų, naudojant chemikalus, atvejais (išsipylimo ar kitais atvejais). 6.6.5. Chemikalai, kurių sudėtyje yra FSC draudžiamų cheminių veikliųjų medžiagų, negali būti naudojami, išskyrus atvejus, kai yra gautas leidimas iš FSC.
6.7. Chemikalai, tara, skystos ir kietos neorganinės atliekos, įskaitant kurą ir tepalus, turi būti pašalinamos aplinkai nekenksmingu būdu ir ne darbo vietoje.	6.7.1. Chemikalai, jų tara, skystos ir kietos neorganinės atliekos, nepriklausomai nuo to, ar jos atsiranda miškų ūkio veikloje, ar medienos perdirbimo metu, turi būti surenkamos ir pridudamos tvarkyti aplinkosauginiu požiūriu priimtinais ir teisėtais būdais. 6.7.2. Turi būti dedamos pastangos kontroliuoti ir sumažinti miškų teršimą bet kokiomis atliekomis, įskaitant miško lankytojų paliktas šiukšles. 6.7.3. Miške ir medelynuose dirbančioje technikoje turi būti absorbentų komplektai ar kitos priemonės, leidžiančios surinkti išsiliejusius naftos produktus. 6.7.4. Tinkamos naftos produktų absorbavimo priemonės ar neleidžiančios degalams ir alyvai nutekėti talpos turi būti naudojamos motorinių pjūklų užpildymo vietose. 6.7.5. Miškuose naudojama technika turi būti techniškai tvarkinga. Neturi būti ženklaus degalų, alyvos nutekėjimo atvejų. 6.7.6. Biologiškai suyrančios alyvos naudojimui motoriniuose pjūkluose ir miško technikoje turėtų būti teikiama pirmenybė.
6.8. Pagal nacionalinius įstatymus ir tarptautinių mastu pripažintas mokslines rekomendacijas biologinės kontrolės medžiagų naudojimas turi	6.8.1. Biologinės kontrolės medžiagos turi būti naudojamos tik išimtiniais ir pagrįstais atvejais. 6.8.2. Bet koks biologinės kontrolės medžiagų naudojimas turi būti užfiksuotas dokumentuose, minimaliai sumažintas,

būti užfiksuotas dokumentuose, minimaliai sumažintas, stebimas ir griežtai kontroliuojamas. Turi būti uždraustas genetiškai modifikuotų organizmų naudojimas.	stebimas ir griežtai kontroliuojamas pagal nacionalinės teisės reikalavimus bei tarptautiniu mastu priimtas mokslininkų normas. 6.8.3. Genetiškai modifikuoti organizmai miško ūkio veikloje negali būti naudojami.
6.9. Siekiant išvengti neigiamo ekologinio poveikio, introdukuotų rūšių naudojimas turi būti atidžiai kontroliuojamas ir nuolat stebimas.	6.9.1. Vietinių medžių rūšių miškai negali būti atkuriami introdukuotų medžių, krūmų rūšių ar jų hibridų želdiniais, išskyrus pavienius atvejus, esant teigiamoms mokslininkų rekomendacijoms. 6.9.2. Introdukuotų lengvai plintančių medžių ir krūmų rūšių ar jų hibridų, pasodintų anksčiau, paplitimas turi būti kontroliuojamas ir, jeigu būtina, imamasi priemonių jų plitimui apriboti arba visiškai jas išnaikinti. 6.9.3. Rūšys, natūraliai augančios Vidurio Europoje ir galinčios plisti Lietuvoje dėl klimato kaitos, gali būti toleruojamos, esant teigiamoms mokslininkų rekomendacijoms.
6.10. Miškų pavertimas plantaciniais želdiniais ar ne miško naudmenomis galimas tik tokiais atvejais, kai: a) tai apima tik labai mažą miško žemės valdos dalį; b) kai miškas nėra miško žemėje, turinčioje didelę aplinkosauginę reikšmę; c) kai toks miškų pavertimas galėtų užtikrinti papildomą, ilgalaikę, esminę aplinkosauginę naudą miško žemės valdoje.	6.10.1. MTV turi aiškiai raštu numatyti visus tvarkomos teritorijos sklypus, kurie yra planuojami konvertuoti iš natūralių ar pusiau natūralių į ne miško paskirties sklypus. 6.10.2. Plotuose, kuriuose numatyta miškų konversija: - ypatingos vertės miškų vertybės negali būti pažeidžiamos, IR (vienas iš dviejų): a) ARBA bendras konvertuojamas plotas turi būti mažesnis nei 5% MTV ploto, būti mažo dydžio ir tai užtikrins papildomą, ilgalaikę, esminę aplinkosauginę naudą miško žemės valdoje (žr. FSC-DIR-20-007-ADV-10); b) ARBA tai atliekama siekiant atstatyti teritorijoje buvusias Ypatingos vertės miškų charakteristikas. 6.10.3. MTV turi turėti visus nacionalinės teisės reikalaujamus leidimus miško žemės konvertavimui. 6.10.4. Miškas ar miško žemė, turinti ypatingos vertės miškams būdingų vertybių, negali būti paverčiama ne miško naudmenomis.
PRINCIPAS 7. MIŠKOTVARKOS PROJEKTAS	
Miškotvarkos projektas turi būti paruoštas, įgyvendinamas ir nuolat atnaujinamas, atsižvelgiant į darbų apimtį ir intensyvumą. Aiškiai turi būti apibrėžti ilgalaikiai miškų ūkio tikslai ir priemonės jiems pasiekti.	
Kriterijai	Rodikliai
7.1. Miškotvarkos projektas ir pagalbiniai dokumentai turi apimti: a) miško ūkinės veiklos tikslus; b) tvarkomų miško išteklių, aplinkosauginių apribojimų, žemės naudojimo ir nuosavybės teisių,	7.1.1. <u>MMITM ir vidutiniai MTV</u> : MTV turi turėti vidinės miškotvarkos projektą, parengtą pagal nacionalinius teisės aktus ir nustatantį miško tvarkymo tikslus. 7.1.2. <u>Stambūs MTV</u> : Vidinės miškotvarkos projekte ar jo prieduose turi būti numatyta:

socialinių ir ekonominių sąlygų ir gretimų žemių aprašymus; c) miškininkystės ir/arba kitų miško ūkio sistemų, pagrįstų miško ekologija bei išteklių inventorizacijos metu surinkta informacija, aprašymus; d) metinės kirtimų apimties pagrindimą; e) pasirengimą miškų augimo ir dinamikos stebėsenai; f) aplinkosauginės priemonės, pagrįstas poveikio aplinkai įvertinimu; g) retų, nykstančių ir kitų saugomų rūšių identifikavimo ir išsaugojimo planus; h) miško išteklius, įskaitant saugomas teritorijas, planuojamus miško ūkio darbus ir žemės nuosavybę apibūdinančius žemėlapius; i) kirtimo būdų ir technologijų aprašymą ir pagrindimą bei jiems naudojamos technikos apibūdinimą	a) Tvarkymo tikslas; b) Bendras istorijos aprašymas, įskaitant miško nuosavybę ir naudojimą; c) Medynų lygio miško išteklių aprašymas, įskaitant plotą, augavietę/miško tipą, rūšis, pasiskirstymą amžiaus klasėmis, aukštį, bonitetą, vidutinį skersmenį ir tūrį; d) Viso miško ploto santraukos, įskaitant bendrą miško plotą (ha), mišku apaugusio ploto procentą, plotus pagal miško/augavietės tipus, pasiskirstymą amžiaus klasėmis, bendrą metinį prieaugį ir vidutinį tūrį hektare; e) Miškų augimo ir atsargų dinamikos stebėjimas; f) Naudojamos miškų tvarkymo sistemos aprašymas ir pagrindimas, įskaitant naudojamas miškininkystės sistemas; g) Bendras stebėsenos sistemos, skirtos užtikrinti saugomų teritorijų ir ypatingos vertės miškų (YVM) išsaugojimą, aprašymas; h) Žemėlapiai, atspindintys miško išteklius, įskaitant saugomas teritorijas, planuojamas ūkinės veiklos priemones ir žemės nuosavybę. 7.1.3. <u>Stambūs MTV</u>: Vidinės miškotvarkos projektas turi būti tinkamai techniškai parengtas ir pakankamai detalus, suteikiantis informaciją apie miškų ūkio veiklos apimtį, jos sudėtingumą ir intensyvumą. 7.1.4. Vidinės miškotvarkos projektuose pateikiami žemėlapiai turėtų būti pakankamos kokybės ir tinkami naudoti natūroje.
7.2. Siekiant atsižvelgti į stebėsenos rezultatus ar naują mokslinę ir techninę informaciją bei reaguoti į kintančias aplinkosauginės, socialinės ir ekonomines sąlygas, miškotvarkos projektas turi būti periodiškai peržiūrimas.	7.2.1. Vidinės miškotvarkos projekto peržiūrėjimas ir koregavimas turi būti atliekamas laiku ir reguliariai (peržiūrėjimo periodas ne ilgesnis kaip 15 metų). 7.2.2. <u>Stambūs MTV</u>: Atnaujinant vidinės miškotvarkos projektą turi būti atsižvelgta į stebėsenos rezultatus ar naują mokslinę ir techninę informaciją bei kintančias aplinkosauginės, socialinės ir ekonomines sąlygas. 7.2.3. <u>Taikoma tik MMITM</u>: Vidinės miškotvarkos projekto peržiūros turi atitikti nacionalines procedūras.
7.3. Miško ūkio darbuotojai turi būti atitinkamai apmokomi ir prižiūrimi, siekiant užtikrinti kokybišką miškotvarkos projekto įgyvendinimą.	7.3.1. <u>Stambūs MTV</u>: MTV vadovai ir specialistai privalo turėti tinkamą, pageidautina valstybiniu mastu pripažintą kvalifikaciją, garantuojančią jų sugebėjimus planuoti ir organizuoti miškų ūkio ir kitus vidinės miškotvarkos projekte numatytus darbus. 7.3.2. <u>Stambūs MTV</u>: MTV turi suteikti galimybę darbuotojams dalyvauti mokymuose, susijusiuose su jų pareigybėmis taikomais kvalifikaciniais reikalavimais. Dokumentai, patvirtinantys darbuotojų dalyvavimą mokymuose, turi būti saugomi.

	7.3.3. <u>Stambūs MTV</u>: atitinkami darbuotojai turi būti apmokomi biologinės įvairovės apsaugos klausimais. 7.3.4. Vidinės miškotvarkos projektas ar susiję metiniai veiklos ar medienos ruošos planai turi būti prieinami darbuotojams ir naudojami kasdieninėje jų veikloje. 7.3.5. Visi MTV darbuotojai, rangovai ir jų darbuotojai turėtų turėti pakankamą išsilavinimą ir būti apmokyti atlikti jiems priskirtus darbus. Pageidautina, kad jie turėtų jų sugebėjimus patvirtinančius pažymėjimus.
7.4. Gerbdami informacijos konfidencialumą, miško ūkio darbuotojai turi pateikti visuomenei prieinamą pagrindinių miškotvarkos projekto elementų santrauką, apimančią informaciją, paminėtą 7.1. kriterijuje.	7.4.1. <u>Stambūs MTV</u>: MTV turi parengti viešą vidinės miškotvarkos projekto santrauką, prieinamą spausdinta forma ir/ar internete. Santraukoje turi būti trumpai apžvelgti elementai, išvardinti 7.1 kriterijuje. 7.4.2. MTV turi geranoriškai pateikti atitinkamas vidinės miškotvarkos projekto dalis suinteresuotoms šalims, kurios pagrindžia savo domėjimąsi MTV vykdoma miškų ūkine veikla (pvz., kaimyninių žemių savininkams, vietos gyventojams).

PRINCIPAS 8. STEBĖSENA IR ĮVERTINIMAS

Stebėseną, atsižvelgiant į miškų ūkio apimtį ir intensyvumą, turi įvertinti miškų būklę, produkcijos kiekį, gamybos grandinę, miško ūkio veiklą bei jos poveikį aplinkai ir visuomenei.

Kriterijai	Rodikliai
8.1. Stebėsenos dažnumas ir intensyvumas turi būti nustatomas, atsižvelgiant į miško ūkio darbų apimtį ir intensyvumą bei veikiančios aplinkos sudėtingumą ir pažeidžiamumą. Stebėsenos procedūra turi būti pastovi ir vykdoma periodiškai, kad būtų galima palyginti rezultatus ir įvertinti pokyčius.	8.1.1. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: MTV turi turėti nuoseklias 8.2 punkte paminėtų aspektų stebėsenos procedūras, kurios leidžia palyginti MTV veiklos rezultatus ir įvertinti pasikeitimus. 8.1.2. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: Stebėsenos dažnumas ir intensyvumas turi būti nustatomas atsižvelgiant į miško ūkio darbų apimtį ir intensyvumą bei veikiančios aplinkos sudėtingumą ir pažeidžiamumą. 8.1.3. <u>MMITM</u>: MTV turi vykdyti stebėseną, susijusią su medienos ruošą ir miško atkūrimu.
8.2. Miško ūkis turi apimti mokslinius tyrimus bei duomenų rinkimą, siekiant gauti bent minimalią informaciją, apie šiuos indikatorius: a) visų gaunamų miško produktų kiekį, b) medienos prieaugį, miško atsiželdinimą ir kitas miško charakteristikas, c) floros ir faunos būklę bei jos pokyčius, d) kirtimų ir kitų miško darbų poveikį aplinkai ir visuomenei,	8.2.1. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: Stebėsenos planas turi identifikuoti/apibūdinti pastebėtus pasikeitimus šiose srityse: a) medienos prieaugį, atkūrimo plotus ir rūšis, miško išteklį amžių ir rūšinę sudėtį, (įprasta vidinės miškotvarkos projekto, dalis) (b, c); b) medienos ir nemedieninių miško produktų ruošą, įskaitant sėklas, sodmenis, gyvūniją, žaliavą puokštėms ir vainikams, kalėdines eglutes (a); c) aplinkos pasikeitimus, veikiančius miško florą, fauną, dirvožemio ir vandens išteklius (pvz., erozija, kenkėjų ir ligų invazijos, invazinių rūšių plitimas, pastebėtos nykstančių paukščių rūšių perimvietės) (c, d);

e) miško ūkio kaštus, produktyvumą ir rentabilumą.	d) socio-ekonominius aspektus (pvz., miškų tvarkymo kaštus, visų produktų kiekius, visuomeninių ir darbo santykių bei sąlygų pasikeitimus, <i>nelaimingų atsitikimų skaičių</i>) (a,d,e); e) ypatingos vertės miškų plotų kaitą. 8.2.2. <u>MMITM</u>: Turi būti registruojamas verslinis miško produktų naudojimas. 8.2.3. <u>MMITM</u>: MTV turi užtikrinti, kad miškų inventorizacijos duomenys būtų reguliariai atnaujinami su periodine vidinės miškotvarkos projekto peržiūra.
8.3. Miško ūkio specialistai turi dokumentais pagrįsti kiekvieno miško produkto judėjimą nuo jo kilmės (procesas žinomas kaip "gamybos grandinės sertifikavimas"), siekiant užtikrinti proceso priežiūrą ir suteikti galimybę sertifikuojančioms organizacijoms gauti informaciją.	8.3.1. MTV turi nustatyti ir įgyvendinti procedūras, numatytas Rainforest Alliance gamybos grandies standarte FM-35, skirtame miško tvarkymo vienetams (MTV). 8.3.2. Neteisėtai nukirsta ar išgabenta, bet vėliau susigražinta mediena neturi būti parduodama kaip sertifikuota miško produkcija.
8.4. Įgyvendinant ir peržiūrint miškotvarkos projektą, reikia atsižvelgti ir į stebėsenos rezultatus.	8.4.1. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: Į stebėsenos duomenis, išvardintus 8.2.1 punkte, turi būti atsižvelgiama peržiūrint vidinės miškotvarkos projektą. 8.4.2. <u>MMITM</u>: MTV turi užtikrinti, kad vidinės miškotvarkos projektas būtų reguliariai peržiūrimas pagal nacionalinę teisę.
8.5. Gerbdami informacijos konfidencialumą, miško ūkio darbuotojai turi pateikti visuomenei 8.2. kriterijuje išvardintų indikatorių stebėsenos rezultatų santrauką.	8.5.1. <u>Stambūs MTV</u>: MTV turi parengti stebėsenos duomenų, išvardintų 8.2.1 punkte, santrauką ir padaryti ją prieinamą spausdintoje formoje ir/ar internete. 8.5.2. <u>MMITM ir vidutiniai MTV</u>: MTV turi pateikti atitinkamą stebėsenos duomenų santrauką ir/ar visus rezultatus suinteresuotoms šalims, kurios pagrindžia savo domėjimąsi MTV vykdoma miškų ūkine veikla (pvz., kaimyninių žemių savininkams, vietos gyventojams).
PRINCIPAS 9. YPATINGOS VERTĖS MIŠKŲ IŠSAUGOJIMAS	
Miškų ūkio veikla ypatingą vertę turinčiuose miškuose turi būti vykdoma siekiant išsaugoti ar sustiprinti šiems miškams būdingas savybes. Sprendimai dėl ypatingos vertės miškų visuomet turi būti priimami prevencinio požūrio kontekste.	
Kriterijai	Rodikliai
9.1. Ypatingos vertės miškų atitinkamų savybių esamos būklės įvertinimas bus atliktas, atsižvelgiant į ūkinės veiklos šiuose miškuose apimtį bei intensyvumą.	9.1.1. Medynų planuose turi būti aiškiai pažymėtos oficialiai saugomų teritorijų ir kertinių miško buveinių ribos. Kiekvienos saugomos teritorijos paskirtis ir jose saugomos vertybės turi būti išdėstytos raštu. 9.1.2. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: MTV turi periodiškai atlikti tvarkomos teritorijos vertinimą ir nustatyti visas vietas, kuriose yra šios vertybės:

	a) YVM1. Miškų plotai, kuriuose yra pasaulinės, regioninės ar nacionalinės reikšmės biologinės įvairovės vertybių koncentracijos (pvz., endemizmas, nykstančios rūšys, reliktai). b) YVM2. Miškų plotai, kuriuose yra pasaulinės, regioninės ar nacionalinės reikšmės dideli miškų masyvai, kuriuose yra natūraliai egzistuojančių rūšių, esančių natūralaus paplitimo ribose, gyvybingos populiacijos. c) YVM3. Miškų plotai, kurie yra arba juose yra retos, nykstančios ar grėsmingai paveiktos ekosistemos, tokios kaip „Natura 2000“ buveinių apsaugai svarbios teritorijos ar kartinės miško buveinės. d) YVM4. Miškų plotai, kurie atlieka svarbias funkcijas kritinėse gamtinėse situacijose (pvz., vandens telkinių apsaugos, erozijos kontrolės), taip pat teritorijos, svarbios geriamojo vandens ištekliams. e) YVM5. Miškų plotai, kurie yra ypatingai svarbūs tenkinant vietinių žmonių bendruomenių poreikius (pvz., pragyvenimui, sveikatai ir pan.). f) YVM6. Miškų plotai, kurie yra ypatingai svarbūs vietinių bendruomenių kultūriniam identitetui (teritorijos, svarbios kultūriniu, ekologiniu, ekonominiu ar religiniu atžvilgiais, identifikuotos kartu su vietinėmis bendruomenėmis). 9.1.3. <u>Stambūs ir vidutiniai MTV</u>: MTV privalo turėti raštu išdėstytą naujų ypatingos vertės miškų (YVM) identifikavimo ir registravimo tvarką. 9.1.4. <u>MMITM ir vidutiniai MTV</u>: MTV turi atlikti YVM vertinimą atsižvelgiant į ūkinės veiklos šiuose miškuose apimtį bei intensyvumą.
9.2. Konsultacinės sertifikavimo proceso dalies metu ypatingas dėmesys turi būti skiriamas identifikuotoms aplinkosauginėms savybėms ir būdams joms išsaugoti bei stiprinti.	9.2.1. <u>Stambūs MTV</u>: Identifikuojant YVM turi būti konsultuojamasi su vietos gyventojais ir suinteresuotomis šalimis, įskaitant ir nevyriausybinės organizacijas. 9.2.2. <u>Stambūs MTV</u>: MTV turi raštu dokumentuoti konsultacijų procesą su suinteresuotomis šalimis. 9.2.3. Konsultacijos su suinteresuotomis pusėmis turėtų patvirtinti, kad vykdant miškų ūkio veiklą ypatingas dėmesys kreipiamas į ypatingos vertės miškų išsaugojimą.
9.3. Miškotvarkos projekte turi būti numatytos specifinės priemonės, užtikrinančios atitinkamų aplinkosauginių savybių išsaugojimą ir/arba stiprinimą prevencinio požiūrio kontekste. Šios priemonės turi būti	9.3.1. Jeigu MTV yra nustatytos YVM vertybės, planavimo dokumentuose turi būti pateikta su šiomis vietomis susijusi informacija, kurioje yra numatytos nuosekliai taikytinos prevencinės priemonės šioms vertybėms išsaugoti, atstatyti ar jų būklei sustiprinti. 9.3.2. <u>Stambūs MTV</u>: Santrauka apie priemones, skirtas YVM

įtrauktos į viešai prieinamą miško tvarkymo plano santrauką.	ir oficialiai saugomų teritorijų apsaugai, yra išdėstytos viešuose dokumentuose. 9.3.3. <u>MMITM ir vidutiniai MTV</u> : MTV turi pagal suinteresuotų šalių pageidavimą padaryti prieinama informaciją apie YVM apsaugos priemones.
9.4. Kasmetinė stebėseną turi būti vykdoma, siekiant įvertinti priemonių, skirtų užtikrinti bei stiprinti aplinkosaugines savybes, efektyvumą.	9.4.1. YVM vertybių stebėsenos procedūros turi būti įtrauktos į MTV veiklos planavimo procedūras, siekiant užtikrinti, kad YVM stebėseną būtų vykdoma reguliariai. 9.4.2. YVM turi būti pastovai stebimi, kad nebūtų vykdoma veikla, galinti padaryti žalą juose esančioms vertybėms.
PRINCIPAS 10. PLANTACINIAI ŽELDINIAI	
Plantaciniai želdiniai turi būti planuojami ir tvarkomi pagal 1 - 9 principus ir kriterijus bei remiantis 10 principu ir jo kriterijais. Plantaciniai želdiniai teikia socialinių ir ekonominių privalumų bei prisideda tenkinant pasaulio poreikį medienos produktams, jais taip pat siekiama sumažinti natūralių miškų naudojimą bei skatinti jų atkūrimą ir apsaugą.	
Kriterijai	Rodikliai
10.1. Ūkininkavimo tikslai plantaciniuose želdiniuose, įskaitant natūralių miškų apsaugos ir atkūrimo tikslus, turi būti aiškiai apibrėžti miško tvarkymo plane ir akivaizdūs, įgyvendinant planą.	10.1.1. Plantacinių želdinių tikslai turi būti aiškiai apibrėžti miškotvarkos projekte. Turi būti aptartos plantacinių želdinių miškininkystės priemonės, socioekonominiai ir aplinkosaugos (t. y. natūralių miškų apsaugos ir atkūrimo) regioniniai aspektai. 10.1.2. Miškotvarkos projekte turi būti aiškiai aptartos natūralių miškų tvarkymo priemonės miškų apsaugos ir atkūrimo klausimais. 10.1.3. MTV veikloje turi būti taikomos natūralių miškų tvarkymo priemonės miškų apsaugos ir atkūrimo klausimais.
10.2. Plantacinių želdinių išplanavimas ir išdėstymas turi prisidėti prie natūralių miškų apsaugos ir atkūrimo bei nedidinti jų naudojimo. Priklausomai nuo numatomų darbų apimtys, planuojant plantaciją, turi būti naudojami laukinės gyvūnijos migracijos koridoriai, paupių apsaugos zonos ir skirtingos apyvertos bei amžiaus struktūros medynų mozaika. Plantacinių želdinių sklypų dydis ir išsidėstymas turi atitikti panašaus tipo miškų išsidėstymą natūraliame kraštovaizdyje.	10.2.1. MTV turi veiksmais parodyti savo įsipareigojimus išsaugoti ir atkurti svarbiausias natūralių miškų buveines. 10.2.2. Remiantis regionine geriausia praktika ar vietiniais teisiniais reikalavimais, turi būti sukurtos vandens telkinių apsauginės zonos greta ir apie juos. Apsauginės zonos turi būti pateikiamos planinėje medžiagoje. 10.2.3. MTV, konsultuojantis su kompetentingais ekspertais, turi sukurti laukinės gyvūnijos buveinių ir migracijos koridorių tinklą, tinkamai jį išdėstant tarp plantacinių želdinių. 10.2.4. Plantaciniai želdiniai turi būti suprojektuoti taip, kad išlaikytų ar padidintų kraštovaizdžio vizualines kokybines charakteristikas.
10.3. Siekiant padidinti ekonominį, ekologinį ir socialinį stabilumą, skatinama plantacinių želdinių kompozicinė įvairovė, kuri gali apimti	10.3.1. Plantacinių želdinių tvarkymas turi palaikyti ar didinti kraštovaizdžio įvairovę sklypų dydžiu ir forma, rūšimis, genetinė įvairovė, amžiaus klasėmis ir struktūromis.

ūkinių vienetų dydžio ir išsidėstymo kraštovaizdyje, rūšių skaičiaus ir jų genetinės kompozicijos, amžiaus klasių ir struktūrų įvairovę.	10.3.2. Turėtų būti kreipiamas didelis dėmesys į vietinių medžių rūšių želdinius ir/ar jų taikomuosius tyrimus. žr. 6.4 ir 6.10
10.4. Rūšių parinkimas sodinimui turi būti pagrįstas bendru jų atitikimu augavietei ir ūkininkavimo tikslams. Siekiant skatinti biologinę įvairovę veisiant plantacinius želdinius ir atstatant degradavusias ekosistemas, pirmenybė teikiama vietinėms rūšims. Introdukuotos rūšys, kurios turi būti naudojamos tik tuo atveju, kai duoda geresnius rezultatus negu vietinės, turi būti atidžiai stebimos, siekiant laiku užfiksuoti netikėtą jų nykimą, ligų ar kenkėjų antpuolius ir neigiamą ekologinį poveikį.	10.4.1. Rūšių parinkimas sodinimui turi būti pagrįstas jų atitikimu augimo sąlygoms (dirvožemis, topografija ir klimatas) ir ūkininkavimo tikslams. 10.4.2. Naudodama introdukuotas rūšis ar jų hibridus, MTV turi aiškiai pagrįsti savo pasirinkimą, parodant, kad jos duoda geresnius rezultatus negu vietinės. 10.4.3. Introdukuotos rūšys ir jų hibridai neturėtų būti plačiai želdinamos be lokalių bandymų ir/ar patirties, kuri parodytų, jog rūšys ir jų hibridai yra gerai ekologiškai prisitaikę augimo sąlygoms, ir jų invazyvumas, jeigu jos tuo pasižymi, gali būti kontroliuojamas. 10.4.4. Naudojant introdukuotas rūšis ir jų hibridus, turi būti taikomos specialios prevencinės priemonės prieš savaiminį atsikūrimą už plantacinių želdinių ribų, turi būti dokumentiškai fiksuojamas jų netikėtas išnykimas, ligos ar kenkėjų antpuoliai. Tokių plantacinių želdinių, didesnių nei 1 ha sudėtyje, turi būti bent 20% vietinių medžių rūšių.
10.5. Atsižvelgiant į plantacinių želdinių dydį ir regioninius standartus, dalis ploto turi būti tvarkoma taip, kad jame atsikurtų natūrali miško danga.	10.5.1. <u>Dideli ir vidutiniai MTV</u>: MTV turi palikti natūraliai miško sėkėjai, konsultacijų su suinteresuotomis organizacijomis, įskaitant aplinkosaugines NVO, identifikuotus ekosistemų pavyzdinius plotus jų natūralioje būklėje (žr. taip pat 6.4 kriterijų). 10.5.2. <u>MMITM</u>: Projektuojant ir tvarkant plantacinius želdinius reikia išsaugoti ekologines vertybes, ypač apie saugomus elementus ir saugomose teritorijose.
10.6. Reikia imtis priemonių, kad būtų išsaugota ar pagerinta dirvožemio struktūra, derlingumas ir biologinis aktyvumas. Kirtimo apimtys ir metodai, kelių ir takų tiesimas bei priežiūra ir rūšių parinkimas neturėtų sukelti ilgalaikio poveikio dirvožemio ir vandens kokybei, vandens režimui.	10.6.1. Turi būti taikomos priemonės išsaugoti ar pagerinti dirvožemio struktūrą, derlingumą ir biologinį aktyvumą. 10.6.2. Plantacinių želdinių planavimas ir tvarkymas neturi sukelti ilgalaikio neigiamo poveikio dirvožemio savybėms. 10.6.3. Miškų tvarkymo darbai neturi turėti neigiamo poveikio vandens kokybei ar hidrologiniam režimui. 10.6.4. Ten, kur yra nustatytas neigiamas poveikis dirvožemiui ar vandens ištekliams MTV turi imtis veiksmų šiam poveikiui sumažinti ar eliminuoti.
10.7. Reikia imtis priemonių, kad būtų išvengta kenkėjų, ligų, gaisrų ir invazinių augalų plitimo. Integruota apsauga nuo kenkėjų, teikiant pirmenybę biologiniams, o ne cheminiams apsaugos metodams, turi būti esminė sudėtinė miško tvarkymo plano dalis. Ūkininkaujant plantacijose	10.7.1. Miške turi būti taikomos prevencinės priemonės siekiant išvengti kenkėjų, ligų, gaisrų ir invazinių augalų plitimo. 10.7.2. MTV turėtų būti miško gaisrų gesinimo planas. 10.7.3. MTV turi turėti apsaugos nuo kenkėjų planą, kuriame būtų identifikuoti kenkėjai, nustatyti kovos su kenkėjais metodai.

ir medelynuose, reikėtų stengtis išvengti cheminių pesticidų ir trąšų naudojimo. Chemikalų naudojimas taip pat aptartas 6.6. ir 6.7. kriterijuose.	10.7.4. MTV turi turėti cheminių pesticidų ir trąšų mažinimo priemonių planą.
10.8. Papildant 4, 6 ir 8 principuose aptartus elementus, plantacinių želdinių stebėseną priklausomai nuo darbų apimties ir intensyvumo turi apimti periodišką tiesioginio ir netiesioginio ekologinio ir socialinio poveikio įvertinimą (pvz., savaiminį atsiželdinimą, poveikį vandens resursams ir dirvožemio derlingumui, poveikį vietiniam pragyvenimo lygiui ir socialinei gerovei). Jokia rūšis negali būti sodinama, kol moksliniai tyrimai ar patirtis neparodė, kad ši rūšis gali prisitaikyti prie aplinkos sąlygų, neturi neigiamo ekologinio poveikio kitoms ekosistemoms ir nėra invazinė. Ypatingas dėmesys bus kreipiamas į žemės įsigijimo plantaciniais želdiniais socialinius klausimus, ypač į vietinių gyventojų teisių į nuosavybę, naudojimą ir apsaugą.	10.8.1. <u>Dideli ir vidutiniai MT</u>: Į plantacinių želdinių stebėseną turi būti įtrauktas tiesioginio ir netiesioginio pobūdžio ekologinių ir socialinių aspektų poveikio vertinimas (žr. taip pat 8.2). 10.8.2. <u>MMITM</u>: MTV turi raštu sekti neigiamą poveikį aplinkai ar socialiniams aspektams bei planuoti ir taikyti šio poveikio mažinimo priemones. 10.8.3. Plantaciniais želdiniais skirtos žemės įsigijimo ar nuomos klausimai neturi supriešinti ir neigiamai įtakoti vietos gyventojų ir/ar jų išteklių, ypač kas susiję su jų teisėmis į šių išteklių nuosavybę, naudojimą ir apsaugą (Pastaba: Egzotinėms ir invazinėms rūšims ar jų hibridams žr. 10.4 kriterijų).
10.9. Plantacijos, kurios nuo 1994 m. lapkričio mėnesio buvo įveistos plotuose, paverstuose iš natūralių miškų, paprastai negali būti sertifikuojamos. Sertifikuojimas gali būti leidžiamas tik tokiais atvejais, kai sertifikuojančiai organizacijai yra pateikiami pakankamai aiškūs įrodymai, kad miško valdytojas ar savininkas nėra tiesiogiai ar netiesiogiai atsakingas už tokį natūralaus miško pavertimą miško plantacijomis.	10.9.1. Plantaciniai želdiniai neturi būti įveisti plotuose, paverstuose iš natūralių miškų po 1994 m. lapkričio mėn., išskyrus atvejus, kai sertifikuojančiai organizacijai yra pateikiami pakankamai aiškūs įrodymai, kad miško valdytojas ar savininkas nėra tiesiogiai ar netiesiogiai atsakingas už tokį natūralaus miško pavertimą plantaciniais želdiniais. žr. 6.10 kriterijų

1 priedas: FSC terminai ir apibrėžimai

Atsargumo metodas: Įrankis, skirtas įgyvendinti atsargumo principą.

Biologinė įvairovė: Visų gyvųjų organizmų įvairovė, apimanti sausumos, jūrų ir kitas vandens ekosistemas bei ekologinius kompleksus, kurių dalis jie yra; ši sąvoka apima rūšinę, tarprūšinę ir ekosistemų įvairovę (Žr. Biologinės įvairovės konvencija, 1992).

Biologinės įvairovės vertybės: tikrosios, ekologinės, genetinės, socialinės, ekonominės, mokslo, švietimo, kultūros, poilsio ir estetinės biologinės įvairovės ir jos komponentų vertybės (Žr. Biologinės įvairovės konvencija, 1992).

Biologinės kontrolės medžiagos: Gyvi organizmai naudojami eliminuoti ar reguliuoti kitų gyvųjų organizmų populiacijas.

Chemikalai: Trašų, insekticidų, fungicidų, ir hormonų, kurie yra naudojami miškų tvarkymo darbuose, diapazonas.

Egzotinės rūšys: Naujai įvestos rūšys, kurios nėra vietinės ar būdingos tam tikram regionui.

Ekosistema: Tai visų augalų, gyvūnų ir jų fizinės aplinkos bendruomenė, kuri funkcionuoja kartu kaip tarpusavyje susijęs vienetas.

Gamybos grandis: Kanalas, kuriuo produkcija yra platinama iš kilmės vietovės iki galutinio naudojimo.

Genetiškai modifikuoti organizmai: Biologiniai organizmai, kurie buvo paveikti įvairiais būdais ir turi genetinės struktūros pokyčių.

Ilgalaikis: Miško savininko ar valdytojo laiko skalė, paskelbta valdymo plano tiksluose, kirtimo normose ir įsipareigojime palaikyti pastovią miško dangą. Laiko trukmė gali skirtis, priklausomai nuo konteksto ir

ekologinių sąlygų, ir parodys, kaip ilgai trunka tam tikrai ekosistemai atstatyti savo natūralias struktūras bei sudėtį po kirtimo ar kitokio sutrikdymo ar pasiekti brandžią pirminę būklę.

Ypatingos vertės miškai: Ypatingos vertės miškai yra tie, kuriems būdingas vienas ar daugiau iš žemiau minimų požymių:

a) miškai, kuriuose yra pasauliniu, regioniniu ar nacionaliniu lygmeniu didelė biologinės įvairovės koncentracija (pvz., rūšys būdingos tik tai vietai, nykstančios, endeminės rūšys); ir/ar plataus kraštovaizdžio lygio miškai, esantys miškų tvarkymo vieneto teritorijoje ar MTV patenka į jų teritoriją, kur egzistuoja gyvybingos daugumos, jei ne visų, natūraliai atsirandančių rūšių populiacijos natūraliuose paplitimo bei gausos modeliuose.

b) miškai, kuriuose randamos retos, galinčios išnykti ar nykstančios ekosistemos.

c) miškai, kurie teikia pagrindines gamtos paslaugas kritinėse situacijose (pvz., vandenskyros apsauga, erozijos kontrolė)

d) miškai, kurie yra fundamentaliai svarbūs patenkinti vietinių bendruomenių poreikius (pvz., pragyvenimo, sveikatos) ir/ar yra svarbūs vietinių bendruomenių tradicinės kultūros ypatumui (kultūrinės, ekologinės, ekonominės ar religinės reikšmės plotai, nustatyti bendradarbiaujant su vietinėmis bendruomenėmis).

Kirtimo atliekos: kelmų antžeminė dalis, nuopjovos, susmulkinta pjūvių mediena, viršūnės, šakos, stiebai smulkių medžių, kurių skersmuo 1,3 m aukštyje yra 6 cm ir mažesnis, trako medžių ir krūmų stiebai.

Kiti miškų tipai: Miškai, kurie neatitinka natūralaus ar sodinto miško kriterijų ir kurie yra specifiškai apibūdinti pagal FSC patvirtintus nacionalinius bei regioninius miškų valdymo standartus.

Kraštovaizdis: Geografinė mozaika, susidedanti iš sąveikaujančių ekosistemų, kylančių dėl geologinių, topografinių, dirvožemio, klimato, biotinių bei žmogaus sąveikų atitinkamoje teritorijoje.

Kriterijai: Priemonė įvertinti, ar FSC principai buvo įvykdyti.

Miškininkystė: Būdas kurti ir prižiūrėti mišką, veikiant jo kūrimą, sudėtį, augimą geriausiai įgyvendinant savininko tikslus. Į tai įeina arba ne ir medienos produkcija.

Miškų tvarkymo vienetas (MTV): aiškiai apibrėžtas miško plotas su žemėlapyje nurodytomis ribomis, tvarkomas vienos valdymo institucijos, kuri numato aiškius tikslus, pateikiamus institucijos sudarytame daugiamečiame valdymo plane (šaltinis: FSC-STD-20-011 V1-1)

Miškų valdymas - Forest stewardship: miško valdymas, kuris pagal FSC principus bei kriterijus yra aplinkosauginiu požiūriu atsakingas, socialiniu požiūriu naudingas ir ekonomiškai perspektyvus.

Miškų valdymas / valdytojas: asmenys, atsakingi už miško išteklių bei įmonių veiklos valdymą, taip pat už valdymo sistemą, struktūrą, planavimą ir veiklą vietoje.

Miško vientisumas: Natūralių miškų sudėtis, dinamika, funkcijos ir struktūros požymiai.

MMITM (maži ir mažu intensyvumu tvarkomi miškai): miškų tvarkymo vienetas, kuris atitinka specialius FSC reikalavimus, susijusius su medienos kirtimo apimtimis ir/ar intensyvumu; dėl to sertifikavimo institucijos juos gali vertinti naudodami supaprastintas vertinimo procedūras. Taikomi FSC reikalavimai yra nurodyti *FSC-STD-01-003 SLIMF Eligibility Criteria (tinkamumo kriterijus)*.

Natūralus miškas: miško plotai, kuriuose, kaip apibrėžta patvirtintuose nacionaliniuose bei regioniniuose FSC miškų valdymo standartuose, egzistuoja pagrindiniai principai ir vietinių ekosistemų pagrindiniai elementai, kaip kad sudėtingumas, struktūra bei įvairovė.

Natūralūs ciklai: Maistinių ir mineralinių medžiagų ciklai, kaip dirvožemio, vandens, augalų ir gyvūnų tarpusavio sąveikos miško aplinkoje rezultatas, kuris turi įtakos tam tikro sklypo ekologiniam našumui.

Naudojimo teisės: Teisė naudotis miško ištekliais, kuriuos gali numatyti vietiniai papročiai, tarpusavio susitarimai ar kiti asmenys, turintys prieigos teises. Šias teises gali apriboti tam tikrų išteklių naudojimas iki atitinkamo lygio ar tam tikros kirtimo technologijos.

Nemedieninė miško produkcija: Visi miško produktai, išskyrus medieną, apimantys kitas medžiagas, gaunamas iš medžių, pvz., sakai, lapai ir taip pat kaip kiti augalų ar gyvūnų produktai.

Nykstančios rūšys: tai yra organizmų populiacija, kuriai yra pavojus išnykti dėl mažo populiacijos skaičiaus, natūralaus arealo ar buveinės sumažėjimo bei kintančių aplinkos sąlygų.

Nuosavybė: Socialiai apibrėžtas privačių asmenų ar grupių susitarimas, pripažįstamas teisinių įstatų ar nuostatų, susijęs su nuosavybės teisėmis bei pareigomis, galimybė naudotis ir/ar naudojimasis tam tikru žemės plotu ar ištekliai, kurie yra jame (pvz., paskirais medžiais, augalų rūšimis, vandeniu, mineralais ir t.t.).

Paprotinės teisės: Teisės, kurios kyla iš ilgos ir nuolatinės veiklos, kuri per nuolatinį pasikartojimą ir nepertraukiamą sutikimą įgijo įstatymo galią tam tikrame geografiniame ir sociologiniame vienetė.

Plantaciniai želdiniai – miško plotai, skirti auginti greitai augančias, introdukuotas (ar jų hibridų) medžių rūšis, naudojant rotacijos periodus, trumpesnius nei normalūs.

Principas: Pagrindinė taisyklė ar elementas; FSC atveju tai taikoma miškų valdymui.

Rodiklis: Kiekybinis ar kokybinis kintamasis, kuris gali būti išmatuojamas ar apibūdinamas ir kuris numato vertinimo priemones, ar miškų valdymo vienetas atitinka FSC kriterijaus reikalavimus. Rodikliai ir susijusios nuorodos kartu numato atsakingo miškų valdymo reikalavimus miškų valdymo vieneto lygiu ir yra pirminis miško vertinimo pagrindas.

Suinteresuoti asmenys: pavieniai asmenys ar organizacijos, turintys teisėtų interesų į MTV teikiamas prekes ar paslaugas, bei tie, kurie domisi MTV veiklos poveikiu aplinkos apsaugai bei visuomenei. Tai apima tuos pavienius asmenis ir organizacijas, kurios naudojasi nustatytais teisės aktais kontroliuoti MTV; vietiniai žmonės; darbuotojai; investitoriai ir draudėjai; pirkėjai bei naudotojai; suinteresuotų asmenų ir vartotojų grupės bei plačioji visuomenė (modifikuota iš Upton and Bass, 1995).

Sukcesija: Laipsniški rūšių sudėties ir miško bendruomenės sudėties, sąlygoti natūralaus proceso (be žmogaus įtakos), per tam tikrą laiką atsirandantys, pakitimai.

Ūkinė veikla - bet kokio pobūdžio komercinė ar gamybinė veikla, kuria siekiama gauti pajamų ar kitos ekonominės naudos.

Vietinės rūšys: Rūšys, kurios regione atsiranda natūraliai; yra būdingos regionui.

Vietinių žmonių žemės bei teritorijos: Bendra žemės, vandens, oro, jūros, jūros ledynų, faunos, floros ir kitų išteklių aplinka, kuri tradiciškai priklauso ir yra naudojama vietinių žmonių. (Vietinių žmonių teisių deklaracijos projektas: VI dalis).

Vietiniai žmonės: Esami palikuonys tų tautų, kurios gyveno visoje ar dalyje dabartinės šalies teritorijos tuo metu, kai skirtingų kultūrų ar etninės kilmės žmonės atvyko iš kitų pasaulio dalių, nugalėjo bei užkariavo teritorijas, įsikūrė jose ar kitomis priemonėmis įvedė kolonijinę tvarką bei pavertė vietinius nebe dominuojančiais atitinkamoje teritorijoje; tai žmonės, kurie šiandien gyvena pagal jų konkrečius socialinius, ekonominius bei kultūrinius papročius ir tradicijas, o ne remdamiesi šalies, kurios dalimi jie šiuo metu yra, nuostatomis, ar pagal valstybės struktūrą, kuri iš esmės apima dominuojančių gyventojų nacionalinius, socialinius bei kultūrinius ypatumus (Laikinas apibrėžimas, patvirtintas JT darbo grupės dėl vietinių tautų).

Vietos teisė: Apima visus teisės aktus ir privalomus įgyvendinti dokumentus ar normas, kurias patvirtino žemesnio nei nacionalinio lygio valstybės institucijos, tokios kaip departamentai, savivaldybės.

2 priedas: Lietuvos nacionalinių ir vietinės reikšmės teisės aktų bei reikalavimų miškų sektoriuje sąrašas

Teisės aktų paieška galima Lietuvos Respublikos Seimo internetinėje svetainėje adresu <http://www.lrs.lt/> bei Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos internetinėje svetainėje adresu <http://www.am.lt/VI/index.php#r/1278>.

Pagrindinių miškų ūkį reglamentuojančių teisės aktų sąrašas

[Lietuvos Respublikos Konstitucija](#)

[Miškų įstatymas](#)

[Žemės įstatymas](#)

[Žemės reformos įstatymas](#)

[Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas](#)

[Teritorijų planavimo įstatymas](#)

[Saugomų teritorijų įstatymas](#)

[Saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymas](#)

[Laukinės augalijos įstatymas](#)

[Fitosanitarijos įstatymas](#)

[Augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymas](#)

[Medžioklės įstatymas](#)

[Mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatymas](#)

[Savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos įstatymas](#)

[Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas](#)

[Baudžiamasis kodeksas](#)

[Administracinių teisės pažeidimų kodeksas](#)

[Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos](#)

[Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatai](#)

3 priedas: Daugiašalių aplinkos apsaugos susitarimų ir TDO konvencijų, kurias Lietuva ratifikavo, sąrašas

Ratifikuoti aplinkos apsaugos susitarimai

Eil. Nr.	Konvencijos (protokolo) pavadinimas	Ratifikavimo/ pasirašymo data
1.	JT Bendroji klimato kaitos konvencija	1995 02 23
1.1.	Kioto protokolas	2002 11 19
2.	JT Ozono sluoksnio apsaugos konvencija (Vienos konvencija).	1994 12 19
2.1	Protokolas dėl medžiagų, naikinančių ozono sluoksnį (Monrealio protokolas).	1994 12 19
2.2	Monrealio protokolo Londono ir Kopenhagos papildymai	1997 12 09
2.3	Monrealio protokolo Monrealio ir Pekino pakeitimai	2004 01 15
3.	JT Tolimųjų tarpvalstybinių oro teršalų pernašų konvencija	1993 10 27
3.1	Protokolas "Dėl bendradarbiavimo programos tolimų oro teršalų pernašų Europoje monitoringo ir įvertinimo srityje (<i>angl.</i> EMEP) ilgalaikio finansavimo	2003-09-18
3.2	Protokolas dėl rūgštėjimo, eutrofikacijos ir pažemio ozono mažinimo (Geteborgo)	2004-02-05
3.3	Protokolas dėl sunkiųjų metalų	2004-09-14
3.4	Protokolas dėl tolesnio išmetamų sieros teršalų mažinimo	2005-05-12
3.5	Protokolas dėl azoto oksidų išmetamų kiekių ar jų tarpvalstybinių pernašų ribojimo	2006-03-30
3.6	Protokolas dėl patvarių organinių teršalų	2006-05-09
3.7	Protokolas dėl išmetamų sieros kiekių ir jų tarpvalstybinių pernašų	2006-12-21

Eil. Nr.	Konvencijos (protokolo) pavadinimas	Ratifikavimo/ pasirašymo data
	mažinimo mažiausiai 30 procentų	
3.8	Protokolas dėl išmetamų lakiųjų organinių junginių kiekių ir jų tarpvalstybinių pernašų ribojimo	2007-04-05
4.	JT Biologinės įvairovės konvencija	1995 07 03
4.1	Kartachenos biosaugos protokolas	2003-09-18
5.	JT Konvencija dėl pelkių, turinčių tarptautinę reikšmę, ypač vandens ir pelkių paukščių apsaugai (Ramsaro konvencija).	1993 06 10
6.	ET Europos laukinės gamtos ir natūraliųjų biotopų apsaugos konvencija (Berno konvencija).	1996 06 01
7.	JT Pavojingų atliekų tarpvalstybinių pervežimų bei jų tvarkymo kontrolės konvencija (Bazelio konvencija).	1998 12 22
7.1	Šalių Konferencijos sprendimas III/1 (Bazelio Konvencijos pakeitimas)	2003-09-18
8.	Baltijos jūros aplinkos apsaugos konvencija (Helsinkio konvencija)	1997 02 25
8.1	Baltijos jūros aplinkos apsaugos konvencijos IV priedo „Taršos iš laivų prevencija“ pakeitimai (Helsinkio Komisijos rekomendacija Nr. 22E/5)	2004 07 15
8.2	Danijos Karalystės, Estijos Respublikos, Latvijos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Rusijos Federacijos, Suomijos Respublikos, Švedijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos Vyriausybių susitarimas dėl Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos komisijos privilegijų ir imunitetų	2004 07 15
8.3	Baltijos jūros aplinkos apsaugos konvencijos IV priedo „Taršos iš laivų prevencija“ pakeitimai (Helsinkio Komisijos rekomendacijos Nr. 21/2 ir 24/8)	2005 06 23
8.4	Baltijos jūros baseino jūrinės aplinkos apsaugos III priedo „Taršos iš sausumos taršos šaltinių prevencijai taikomi kriterijai ir priemonės“ pakeitimai (Helsinkio Komisijos rekomendacija Nr. 21/1)	2007 04 05
9.	JT Tarpvalstybinių vandentakių ir tarptautinių ežerų apsaugos ir panaudojimo konvencija.	2000 02 17
9.1	Tarpvalstybinių vandentakių ir tarptautinių ežerų apsaugos ir panaudojimo	2003-05-23

Eil. Nr.	Konvencijos (protokolo) pavadinimas	Ratifikavimo/ pasirašymo data
	konvencija. Tarpvalstybinio pramoninių avarių poveikio konvencija.	
10.	JT Poveikio aplinkai įvertinimo tarpvalstybiniame kontekste konvencija (Espoo konvencija).	1999 10 07
10.1	Poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste konvencija (Espoo konvencija).	2003-05-23
11.	JT Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija)	2001 07 10
11.1	Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija)	2008 12 16
11.2	Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais pakeitimas	2007 06 21
12.	JT Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencija (Vašingtono konvencija).	2001 05 22
12.1	Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencijos XXI straipsnio pakeitimas	2004 04 22
13.	JT Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencija (Bonos konvencija).	2001 05 22
13.1	Sutartis dėl šikšnosparnių apsaugos Europoje (Londono)	2001 09 25
13.2	Susitarimas dėl Afrikos ir Eurazijos migruojančių vandens paukščių išsaugojimo	2004 06 29
13.3	Susitarimas dėl mažųjų banginių apsaugos Baltijos ir Šiaurės jūrose	2005 04 21
14.	ET Europos kraštovaizdžio konvencija	2002 10 03
15.	JT Stokholmo konvencija dėl patvariųjų organinių teršalų	2006-10-10
16.	BJVT Daugiašalis susitarimas dėl pasikeitimo radioaktyvumo monitoringo	2002 03 26

Eil. Nr.	Konvencijos (protokolo) pavadinimas	Ratifikavimo/ pasirašymo data
	duomenimis	
17.	JT Konvencija dėl kovos su dykumėjimu	2003-07-03
18.	JT Roterdamo konvencija dėl sutikimo, apie kurį pranešama iš anksto, procedūros, taikomos tam tikroms pavojingoms cheminėms medžiagoms ir pesticidams tarptautinėje prekyboje	2003-12-16
19.	Tarptautinė konvencija dėl banginių medžioklės reguliavimo ir jos protokolas	2008-10-14

Ratifikuotos TDO konvencijos

Konv. Nr.	Metai	Pavadinimas	Ratifikavimas įregistruotas
1	1919	<u>Konvencija dėl aštuonių valandų darbo dienos ir 48 valandų darbo savaitės pramonės įmonėse nustatymo</u>	1931 06 19
4	1919	<u>Konvencija dėl moterų nakties darbo *</u>	1931 06 19
6	1919	<u>Konvencija dėl vaikų nakties darbo pramonėje</u>	1931 06 19
11	1921	<u>Konvencija dėl žemės ūkio darbuotojų teisių jungtis į asociacijas ir vienytis</u>	1994 09 26
14	1921	<u>Konvencija dėl savaitinio poilsio pramonės įmonėse</u>	1931 06 19
19	1925	<u>Konvencija dėl šalies ir užsienio piliečių lygių teisių atlyginant žalą, įvykus nelaimingiems atsitikimams</u>	1934 09 28
24	1927	<u>Konvencija dėl draudimo ligoje pramonės ir prekybos ir namų ruošos darbininkų</u>	1931 06 19
27	1929	Konvencija dėl sunkių krovinių, pervežamų laivuose, svorio nurodymo	1934 09 28
29	1930	<u>Konvencija dėl priverstinio ar privalomojo darbo</u>	1994 09 26
47	1935	<u>Konvencija dėl darbo laiko sutrumpinimo iki 40 valandų per savaitę</u>	1994 09 26
73	1946	<u>Konvencija dėl jūreivių sveikatos patikrinimo</u>	1997 11 19
79	1946	<u>Konvencija dėl vaikų ir jaunuolių naktinio darbo apribojimo nepramoniniuose darbuose</u>	1994 09 26

80	1946	<u>Konvencija dėl TDO Generalinės konferencijos pirmosiose dvidešimt aštuoniose sesijose priimtų konvencijų dalinio pakeitimo...</u>	1994 09 26
81	1947	<u>Konvencija dėl darbo inspekcijos pramonėje ir prekyboje</u>	1994 09 26
87	1948	<u>Konvencija dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo</u>	1994 09 26
88	1948	<u>Konvencija dėl įdarbinimo tarnybų organizavimo</u>	1994 09 26
90	1948	<u>Konvencija dėl jaunuolių naktinio darbo pramonėje (pakeista)</u>	1994 09 26
98	1949	<u>Konvencija dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo</u>	1994 09 26
100	1951	<u>Konvencija dėl vienodo atlyginimo vyrams ir moterims už lygiavertį darbą</u>	1994 09 26
105	1957	<u>Konvencija dėl priverstinio darbo panaikinimo</u>	1994 09 26
108	1958	<u>Konvencija dėl jūreivių nacionalinių asmens pažymėjimų</u>	1997 11 19
111	1958	<u>Konvencija dėl diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje</u>	1994 09 26
116	1961	<u>Konvencija dėl TDO Generalinės konferencijos pirmosiose trisdešimt dviejose sesijose priimtų konvencijų dalinio pakeitimo...</u>	1994 09 26
122	1964	<u>Dėl užimtumo politikos</u>	2004 03 03
127	1967	<u>Konvencija dėl vienam darbuotojui leistino maksimalaus krūvio pernešimo</u>	1994 09 26
131	1970	<u>Konvencija dėl minimalaus darbo užmokesčio nustatymo, ypač atsižvelgiant į besivystančias šalis</u>	1994 09 26
135	1971	<u>Konvencija dėl darbuotojų atstovų gynimo ir jiems teikiamų galimybių įmonėje</u>	1994 09 26
138	1973	<u>Konvencija dėl minimalaus įdarbinamojo amžiaus</u>	1998 06 20
142	1975	<u>Konvencija dėl profesinio orientavimo ir profesinio rengimo ugdant žmogaus išgales</u>	1994 09 26
144	1976	<u>Konvencija dėl trišalių konsultacijų tarptautinėms darbo normoms įgyvendinti</u>	1994 09 26
147	1976	<u>Konvencija dėl prekybinės laivybos minimalių standartų ir jos Protokolas</u>	2006 07 14
149	1977	<u>Konvencija dėl slaugos personalo įdarbinimo ir darbo bei gyvenimo</u>	2007 06 12

		sąlygų	
154	1981	<u>Konvencija dėl kolektyvinių derybų skatinimo</u>	1994 09 26
156	1981	<u>Konvencija dėl pareigų šeimai turinčių darbuotojų – vyrų ir moterų – lygių galimybių ir vienodo požiūrio į juos</u>	2004 05 06
159	1983	<u>Konvencija dėl (invalidų) profesinės reabilitacijos ir užimtumo</u>	1994 09 26
160	1985	<u>Konvencija dėl darbo statistikos</u>	1999 06 10
171	1990	<u>Konvencija dėl naktinio darbo</u>	1994 09 26
173	1992	<u>Konvencija dėl darbuotojų reikalavimų gynimo jų darbdaviui tapus nemokiu</u>	1994 09 26
181	1997	<u>Konvencija dėl privačių įdarbinimo agentūrų</u>	2004 03 19
182	1999	<u>Dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo</u>	2003 09 29
183	2000	<u>Dėl motinystės apsaugos (pakeista 2000 m.)</u>	2003 09 29

* LRS denonsuota 1998 06 30, denonsavimas TDO Generalinio direktoriaus įregistruotas 2003-11-11.

4 priedas: Oficialiai saugomų rūšių Lietuvoje sąrašas

Lietuvos Respublikos griežtai saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašas yra patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. balandžio 1 d. įsakymu Nr. D1-263.

Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašas yra patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 504 (kartu su vėlesniais pakeitimais).

Pastaba: Lietuvos raudonoji knyga rengiama pagal Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą.

Šį dokumentą galima peržiūrėti Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų paieškos portale adresu www.lrs.lt

5: Sertifikavimo vertinimo proceso santrauka³

Sertifikavimo vertinimo procesas prasideda, kuomet kandidatuojantis veiklos operatorius pateikia NEPCon prašymą. Remdamasis prašymu, sertifikuotos teritorijos apimtimi ir pokalbiais su kandidatu, NEPCon pasiūlys sertifikavimo eigą, kuri gali susidaryti iš išankstinio vertinimo ir po jo sekančio pagrindinio vertinimo arba tiesiog pagrindinio vertinimo. Kiekvienam kandidatuojančios veiklos operatoriui priskiriamas NEPCon darbų vadovas, kuris veiks kartu su vadovaujančiu vertinimo auditorium ir kandidatu, siekiant, kad vertinimas būtų suplanuotas ir atliktas.

NEPCon auditoriai gauna detalius nurodymus sertifikavimo procesui, įskaitant instruktavimą dėl išankstinio vertinimo (susitikimo metu ar telefonu) ir rašytinį NEPCon vadovą miškų tvarkymo veiklos vertinimui. Šių instrukcijų ir instruktavimų tikslas yra užtikrinti, kad vyktų nuoseklus ir visapusiškas sertifikavimo procesas.

Be NEPCon procedūrų, aprašytų miškų vertinimo vadove, laikymosi yra dar trys kitos priemonės, kuriomis mes užtikriname savo vertinimų tikslumą ir teisingumą:

1. Vertinime turi dalyvauti asmenys, kurie žino būtent tą regioną ir miškų tvarkymo būdą, kuris yra vertinamas. NEPCon turi taisyklę, reikalaujančią įtraukti vietinius specialistus į visus vertinimus.
2. Vertintojų grupės nariai privalo būti gerai susipažinę su NEPCon sertifikavimo procedūromis. Kiekviename NEPCon sertifikavimo vertinime dalyvauja paskirtas vadovaujantis auditorius, kuris dalyvavo oficialiuose NEPCon auditorių mokymo kursuose ar anksčiau dalyvavo kituose NEPCon miškų valdymo vertinimuose ar audituose.
3. Vertinant privalu naudoti regionui pritaikytą standartą (t.y. FSC akredituotą standartą ar regionui pritaikytą NEPCon laikinąjį standartą, paremtą bendruoju NEPCon standartu).

Vertintojų parinkimas ir planavimas – dalyvauti vertinimuose NEPCon parenka kvalifikuotus vadovaujančius auditorius ir kitus vertinimo grupės narius. Pirmoji vadovaujančio auditoriaus užduotis yra užtikrinti, kad visi vertinimo grupės nariai suprastų sertifikavimo proceso apimtį ir tikslus. Atsakomybė už atskirų sektorių (t.y. tam tikrų kriterijų ir indikatorių) vertinimą priskiriama atskiriems grupės nariams, atsižvelgiant į jų individualią parengtį ir kompetenciją. Visi vertinimo grupės nariai gali dalyvauti vertinant visus principus, bet pagrindinė pareiga yra rinkti duomenis, analizuoti ir aprašyti kiekvieną priskirtą kriterijų bei indikatorių.

Suinteresuotų šalių informavimas: mažiausiai 45 dienas iki vertinimo, NEPCon informuoja suinteresuotas šalis apie planuojamą atlikti vertinimą ir prašo suinteresuotų šalių pastebėjimų ar komentarų dėl numatomos vertinti veiklos atitikimo sertifikavimo standartui.

Lauko darbai ir duomenų rinkimas – atitikimo standartui vertinimas yra pagrįstas duomenimis, surinktais auditorių peržiūrint MTV valdymo dokumentaciją, kalbant su darbuotojais ir suinteresuotomis šalimis bei pastebėjais ir nustatytais lauko darbų metu. Vertinimo grupė surengia įžanginį susitikimą su MTV darbuotojais, kad peržiūrėtų vertinimo apimtį ir procedūras bei sertifikavimo standartus. Dokumentacijos peržiūrėjimas ir pokalbiai su darbuotojais prasideda nedelsiant. Vertinimo procesas greitai persikelia į lauko

³ Detalios informacijos apie procedūras teiraukitės mūsų vyriausiosios valdybos ar regioninių atstovybių apsilankydami www.nepcon.net

darbų etapą. Tikrinamos vietos parinktos NEPCon auditorių remiantis išsamia kandidatuojančio MTV miško valdų ir veiklos apžvalga, pokalbiais su besidominčiomis / paliestomis šalimis ir identifikuotais svarbiais svarstomais klausimais ar sudėtingomis vietomis. Lankomas miškas, apdirbimo įranga ir aplinkinės bendruomenės. Vizitų metu gilinamasi į visų rūšių ir etapų valdymo veiksmus skirtingomis biologinėmis ir fizinėmis sąlygomis.

Grupės nariai su suinteresuotomis šalimis susitinka atskirai. Visi vertinimai stengiasi gauti ir įtraukia duomenis (konfidencialiai ar atvirai) iš tiesiogiai paliestų ir/ar supažindintų suinteresuotų šalių įskaitant vietos bendruomenes, besiribojančius žemės savininkus, vietinę miško pramonę, aplinkosauginės organizacijas, valstybines įstaigas ir mokslininkus. Šių konsultacijų metu vertinimo grupės nariai paaiškina vertinimo procesą, stengiasi gauti nuomones ir kaupti įspūdžius apie sertifikuojamą veiklą.

Duomenų analizė ir sprendimo priėmimas – viso vertinimo metu auditoriai susirenka, kad laisvai aptartų informacijos rinkimo eigą ir išankstines išvadas. Vertintojų grupė, analizuodama informaciją ir surinktus įrodymus, įvertindama atitikimą ir prieidama vieningą išvadą dėl kandidato veiklos sertifikavimo dirba sutarimo būdu.

Vertinimo grupė įvertina MTV veiklą standarto rodiklių lygmenyje. Visos neatitiktys yra analizuojamos ir klasifikuojamos kaip esminės ar neesminės. Neatitiktis laikoma esmine, jei iš esmės nepavyksta pasiekti tikslų keliamų susijusio standarto kriterijaus. Priešingai, neatitiktis laikoma neesmine jei poveikis yra nedidelio masto, buvo imtasi skubių priemonių užtikrinti, kad tai nepasikartos ir nesąlygoja esminių trukdžių pasiekti tikslų keliamų susijusio standarto kriterijaus. Kiekvienai identifikuotai neatitikties sričiai vertintojų grupė surašo Neatitikties protokolą (NAP), kurie klasifikuojami sekančiai:

- **Esminis neatitikties protokolas (NAP)** yra surašomas, siekiant pagrįsti esminę neatitiktį rodikliui/kriterijui, kurį kandidatuojantis MTV turi ištaisyti iki NEPCon suteikiant sertifikatą;
- **Neatitikties protokolas (NAP)** yra surašomas, siekiant pagrįsti neesminę neatitiktį, kurią kandidatuojantis MTV turi ištaisyti per tam tikrą laikotarpį (t.y. trumpą laiką – dažniausiai per vienerius metus) per atnaujinamą penkerių metų sertifikavimo periodą (kuris yra standartinis FSC sertifikavimo periodas); ir
- **Pastebėjimas** yra labai smulki problema ar ankstyva stadija problemos, kuri pati savaime nėra neatitiktis, bet kuri, auditorių nuomone, gali sąlygoti neatitiktį ateityje, jei į ją nebus atkreiptas sertifikato turėtojo dėmesys. Pastebėjimas gali būti įspėjamasis signalas dėl tam tikrų klausimų, kurie, jei nebus kreipiamas dėmesys, ateityje gali tapti neatitiktimis.

Ataskaitos parengimas – įvertinusi veiklą vertinimo grupė parengia sertifikavimo vertinimo ataskaitą. Ataskaita parengiama pagal standartizuotą formatą ir apima detalias vertinimo išvadas bei pateikia išankstines sąlygas (esminės neatitiktys), NAP ar pastebėjimus

Kandidato, nepriklausomo vertintojo ir NEPCon atstovo vertinimo ataskaitos peržiūrėjimas – kandidatas, mažiausiai vienas nepriklausomas vertintojas ir NEPCon regioninis darbuotojas peržiūri kiekvieną sertifikavimo vertinimo ataskaitą.

Sertifikavimo sprendimas – kuomet aukščiau išvardinti žingsniai padaryti, atitinkamas NEPCon regioninis biuras suderina sertifikavimo sprendimo priėmimo procesą. Jei sertifikavimo sprendimas patvirtina sertifikavimą, sudaroma penkerių metų trukmės sertifikavimo sutartis, numatanti kasmetinius auditus vykstant į mišką. Jei sertifikavimas nepatvirtinamas, sertifikavimo sprendime nurodoma, kas turi būti atlikta,

kad veikla galėtų įgyti sertifikuotos veiklos statusą ateityje.